

საქართველოს ინსტიტუტის უსაზღვრო დემოკრატიის გზამკვლევი

დემოკრატიის გზამკვლევი საზღვარგარეთისთვის

ავტორები:

მარიამ ლორთქიფანიძე, ანა ჭაია

რედაქტორი:

თამარ ჰინწურაშვილი

© 2015, მედიის განვითარების ფონდი

პოლიტიკურ პროცესში მოქალაქეთა აქტიური მონაწილეობა, რაც დემოკრატიის ერთ-ერთი მთავარი ინდიკატორია, საჭიროებს იმის გააზრებას, რომ დემოკრატია ერთჯერადი აქტი არ არის და ის არჩევნების დღეს არ იწყება და მთავრდება. მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობას, ხელისუფლების მუდმივ კონტროლს და საერთო ჯამში, ხალხის მმართველობის სრულფასოვნად განხორციელებას გულისხმობს. დემოკრატია სწორედ მაშინ არის ძლიერი, როცა პროცესში ყველა არის ჩართული, განურჩევლად მათი ასაკისა, გენდერული თუ ეთნიკური კუთვნილებისა.

წინამდებარე გზამკვლევი ახალგაზრდებისთვის მომზადდა და მისი მიზანია, დემოკრატიის კონცეფციის, საარჩევნო უფლების, ხელისუფლების პასუხისმგებლობის შესახებ მათი უკეთ ინფორმირება; ასევე იმ მნიშვნელობის გააზრება, რომელიც არჩევნებსა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში თითოეული მოქალაქის მონაწილეობას მოაქვს.

იმედს გამოვთქვამთ, რომ წინამდებარე გზამკვლევი, რომელიც მედიის განვითარების ფონდმა – MDF საარჩევნო სისტემების განვითარების, რეფორმებისა და სწავლების ცენტრის მხარდაჭერით მოამზადა, ახალგაზრდებში პოლიტიკური და დემოკრატიული ცნობიერების ამაღლებას შეუწყობს ხელს.

ნაწილი I. დემოკრატიული მმართველობა	7
რა არის დემოკრატია?	7
პირდაპირი და წარმომადგენლობითი დემოკრატია	7
ხელისუფლების დანაწილება	8
საარჩევნო სისტემები	10
არჩევნები და ხმის მიცემა	10
პოლიტიკური პარტიები	11
თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნების უწყებათაშორისი კომისია	12
დემოკრატია და მედია. 4 არსებითი წინაპირობა	12
კამპანია	15
ნაწილი II. არჩევნების ორგანიზება	17
ნაწილი III. პროცესში ჩართულობა არჩევნების შემდეგ	36
ინფორმაციის თავისუფლება	36
სავარჯიშოები	41
1. რა არის მნიშვნელოვანი?	41
2. პასუხისმგებლობა	43
3. არჩევნების გამოცდილება	45
4. პერსონალური სამოქმედო გეგმის ჩამოყალიბება	46
5. კომუნიკაცია და იმპლიმენტაცია	48

დემოკრატიული გეოგრაფია

რა არის დემოკრატია ?

დემოკრატია ბერძნული სიტყვაა და ხალხის მმართველობას ნიშნავს (ბერძნ. δῆμος „დემოს“ — ხალხი; κρᾶτος „კრატოს“ — კანონი, ძალა). სახელმწიფო მართვის ამ ფორმის დროს მთელი ძალაუფლება უშუალოდ ხალხს ან მათ წარმომადგენლებს ეკუთვნით. მმართველობა, რომლის ძალაუფლების წყარო ხალხია, პირდაპირი ან არაპირდაპირი წარმომადგენლობის გზით, პერიოდული არჩევნების მეშვეობით ხორციელდება.

რატომ უნდა მივიღოთ მონაწილეობა დემოკრატიულ პროცესში?

- ▶ დემოკრატია გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ყველა მოქალაქის ჩართულობას გულისხმობს;
- ▶ დემოკრატიულ სისტემაში ადამიანებს არჩევანის და აზრის გამოხატვის თავისუფლება აქვთ;
- ▶ დემოკრატიაში ყველასთვის თანაბარი უფლებები და პასუხისმგებლობებია;
- ▶ დემოკრატიაში არის სასამართლო სისტემა, რომელიც ყველასათვის ხელმისაწვდომია;
- ▶ დემოკრატიაში ხელისუფლება ანგარიშვალდებულია და პასუხისმგებელია ხალხის წინაშე.

პირდაპირი და წარმომადგენლობითი დემოკრატია

ვინ იღებს გადაწყვეტილებებს ჩვენს თემში, რეგიონსა და ქვეყანაში?

საქართველო წარმომადგენლობითი დემოკრატიის ქვეყანაა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ყველა მოქალაქეს აქვს უფლება, გამოხატოს თავისი აზრი და მიიღოს გადაწყვეტილებები.

სახელმწიფო იმართება მოქალაქეების მიერ არჩეული ადამიანთა ჯგუფის მეშვეობით, რომელიც ამომრჩეველთა წარმომადგენელია და ქმნის მთავრობას.

სახალხო სუვერენიტეტის პრინციპი გულისხმობს, რომ სახელმწიფო ხელისუფლების წყაროა ხალხი. ხალხი თავის ხელისუფლებას წარმომადგენლობითი ან პირდაპირი ფორმით ახორციელებს. ხალხის მონაწილეობის ფორმის მიხედვით, პირდაპირ და წარმომადგენლობით დემოკრატias გამოყოფენ.

წარმომადგენლობითი დემოკრატიის სისტემა დაფუძნებულია პრინციპებზე, ან წლების მანძილზე ჩამოყალიბებულ მნიშვნელოვან იდეებსა და ღირებულებებზე. არჩეული წარმომადგენლები

კანონმდებლობის მეშვეობით მართავენ ქვეყანას. ხელისუფლება ანგარიშვალდებულია ხალხის წინაშე, რაც იმას ნიშნავს, რომ მათ აქვთ პასუხისმგებლობა იმათ წინაშე, ვინც ისინი აირჩია.

წარმომადგენლობითი დემოკრატია პირდაპირი დემოკრატიისგან განსხვავდება. პირდაპირ დემოკრატიაში მოქალაქეები გადაწყვეტილებებს წარმომადგენლების გარეშე, პირდაპირ იღებენ. ასეთი მოდელი განხორციელებადია მხოლოდ უკიდურესად პატარა სახელმწიფოებრივ წარმონაქმნებში. შესაბამისად არც ერთი თანამედროვე დემოკრატიული სისტემა სრულად არ ეფუძნება პირდაპირი დემოკრატიის პრინციპებს, თუმცა გარკვეულწილად შეიცავს მის ცალკეულ ელემენტებს. პირდაპირი დემოკრატიის ინსტიტუტების მაგალითებია რეფერენდუმი, საერთო-სახალხო გამოკითხვა (პლემისციტი), სახალხო საკანონმდებლო ინიციატივა და ა.შ.

რეფერენდუმი საერთო-სახალხო გამოკითხვაა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სახელმწიფო საკითხის საბოლოოდ გადასაწყვეტად, ხოლო **პლემისციტი** – ამომრჩეველთა აზრის გასაგებად ტარდება; რეფერენდუმის შედეგებს კანონის ძალა აქვს, ხოლო პლემისციტის შედეგები სარეკომენდაციო ხასიათისაა.

წარმომადგენლობითი დემოკრატია ან, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, წარმომადგენლობითი მმართველობა, ხორციელდება სახელმწიფო ორგანოების მეშვეობით, რომელთა არჩევა ხალხის მიერ ხდება. საზოგადოებაში დემოკრატიული პროცესი სპეციალური სახელმწიფო ორგანოებისა და საზოგადოებრივი თვითმმართველობის მეშვეობით ხორციელდება.

ხელისუფლების დანაწილება

ხელისუფლების დანაწილების პრინციპი გულისხმობს სახელმწიფო ხელისუფლების დანაწილებას სამ ერთმანეთისგან დამოუკიდებელ შტოდ: საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებებად.

საკანონმდებლო ხელისუფლება სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი ცხოვრების სამართლებრივ საწყისებს, ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს განსაზღვრავს. საკანონმდებლო ორგანოს მიერ მიღებულ კანონებს უმაღლესი იურიდიული ძალა, ხოლო კანონებში გამოხატულ სამართლის ნორმებს ზოგადი და სავალდებულო ხასიათი აქვთ.

აღმასრულებელი ხელისუფლება თავისი ორგანოების მეშვეობით კანონმდებლების მიერ მიღებული სამართლებრივი ნორმების ცხოვრებაში განხორციელებას ახდენს. მისი საქმიანობა კანონს უნდა ეფუძნებოდეს.

სასამართლო ხელისუფლების ფუნქციაა, ნებისმიერი დარღვევისაგან პირთა უფლებების დაცვა. მართლმსაჯულება მხოლოდ სასამართლო ორგანოების მიერ ხორციელდება.

საქართველოში საკანონმდებლო ხელისუფლებას ახორციელებს პარლამენტი, აღმასრულებელ ხელისუფლებას – მთავრობა, სასამართლო ხელისუფლებას საკონსტიტუციო სასამართლო და საერთო სასამართლოები.

საქართველოს პრეზიდენტი მიკუთვნებული აქვს კონსტიტუციის, ადამიანისა და მოქალაქეთა უფლებებისა და თავისუფლებების გარანტიის როლი. პრეზიდენტი სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს შორის არბიტრის ფუნქციას ასრულებს.

საქართველოს პრეზიდენტი არის საქართველოს სახელმწიფოს მეთაური და სამხედრო ძალების უმაღლესი მთავარსარდალი. იგი წარმართავს და ახორციელებს სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო პოლიტიკას, უზრუნველყოფს ქვეყნის ერთიანობას, სახელმწიფო ორგანოთა საქმიანობას კონსტიტუციის შესაბამისად. პრეზიდენტი საგარეო ურთიერთობებში ქვეყნის უმაღლესი წარმომადგენელია.

საქართველოს პრეზიდენტი აირჩევა საყოველთაო, თანასწორი და პირდაპირი საარჩევნო უფლების საფუძველზე, ფარული კენჭისყრით, 5 წლის ვადით. ერთი და იგივე პირი პრეზიდენტად შეიძლება მხოლოდ ორჯერ აირჩეს. პრეზიდენტად შეიძლება აირჩეს საარჩევნო უფლების მქონე საქართველოს მოქალაქე 35 წლის ასაკიდან, რომელსაც საქართველოში 5 წელს და არჩევნების დანიშვნის დღემდე ბოლო 3 წლის განმავლობაში უცხოვრია.

საქართველოს პარლამენტი არის ქვეყნის უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანო, რომელიც ახორციელებს საკანონმდებლო ხელისუფლებას, კონტროლს უწევს მთავრობის საქმიანობას. პარლამენტი შედგება საყოველთაო, თანასწორი და პირდაპირი საარჩევნო უფლების საფუძველზე ფარული კენჭისყრით, ოთხი წლის ვადით არჩეული 150 წევრისაგან.

პარლამენტის წევრად შეიძლება აირჩეს საქართველოს მოქალაქე 25 წლის ასაკიდან. პარლამენტი თავისი უფლებამოსილების ვადით თავმჯდომარეს და თავმჯდომარის მოადგილეებს ირჩევს. პარლამენტი კომიტეტებისაგან შედგება, ხოლო მისი მუშაობის ორგანიზებისთვის პარლამენტის ბიურო იქმნება.

საქართველოს მთავრობა უზრუნველყოფს აღმასრულებელი ხელისუფლების, ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკის განხორციელებას. მთავრობა თავის საქმიანობას სამინისტროებისა და მათი მმართველობის სფეროში შემავალი სახელმწიფო დაწესებულებების მეშვეობით ახორციელებს. ის თავისი უფლებამოსილების განხორციელებისას ხელმძღვანელობს სამთავრობო პროგრამით, რომელსაც ნდობას უცხადებს პარლამენტი. მთავრობა შედგება პრემიერ-მინისტრისა და მინისტრებისაგან.

სასამართლო ხელისუფლება ხორციელდება საკონსტიტუციო კონტროლისა და მართლმსაჯულების მეშვეობით. საკონსტიტუციო კონტროლის სასამართლო ორგანოა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო. მართლმსაჯულებას ახორციელებენ საერთო სასამართლოები.

საკონსტიტუციო სასამართლო შედგება 9 მოსამართლისაგან. საკონსტიტუციო სასამართლო სხვა ფუნქციებთან ერთად, მოქალაქის სარჩელის საფუძველზე, ადამიანის უფლებებთან მიმართებით ნორმების კონსტიტუციურობის საკითხს იხილავს. საკონსტიტუციო სასამართლოს შეუძლია არაკონსტიტუციურად გამოაცხადოს ესა თუ ის ნორმა.

რა გავლენა აქვს ხელისუფლების ქმედებებს ჩვენს ცხოვრებაზე?

ხელისუფლების ყველა დონეზე ხდება მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღება, რომლებიც თქვენი ცხოვრების ყველა სფეროზე ახდენს გავლენას. ზოგიერთი ამგვარი გადაწყვეტილება გავლენას ისეთ სფეროებზე ახდენს, როგორცაა:

- ▶▶ თქვენი სკოლა ან უნივერსიტეტი;
- ▶▶ გარემო – რამდენად სუფთა არის ჰაერი, წყალი ან როგორ გვარდება გლობალური დათბობის პრობლემები;
- ▶▶ თქვენი ჯანმრთელობა, მათ შორის ჯანმრთელობის დაზღვევის ხელმისაწვდომობა ან ექიმის მომსახურების და წამლების ღირებულება;
- ▶▶ თქვენი უსაფრთხოება, მათ შორის პოლიციელთა და სახანძრო განყოფილებების რაოდენობა;
- ▶▶ რამდენ ფულს დახარჯავს სახელმწიფო სამხედრო სფეროზე ან სამშვიდობო მისიებზე;
- ▶▶ და სხვა.

საარჩევნო სისტემები

მსოფლიოში რამდენიმე სახის საარჩევნო სისტემას განასხვავებენ. მათ შორის ყველაზე გავრცელებულია **მაჟორიტარული**, **პროპორციული** და **შერეული** საარჩევნო სისტემები.

მაჟორიტარულ საარჩევნო სისტემაში ქვეყანა დაახლოებით თანაბარი ზომის საარჩევნო ოლქებად იყოფა. ამომრჩევლებს შეუძლიათ, ხმა ბიულეტენში ჩამოთვლილთაგან მხოლოდ ერთ კანდიდატს მისცენ. არჩეულად ითვლება ის კანდიდატი, რომელიც ყველაზე მეტ ხმას მიიღებს.

პროპორციული საარჩევნო სისტემის შემთხვევაში პარტიები კანდიდატების საერთო სიებს ადგენენ. ყოველი ამომრჩეველი თავის ერთ ხმას მისთვის მისაღები პარტიის სასარგებლოდ აძლევს. პარტია, რომელიც კანონმდებლობით დადგენილ პროცენტულ ბარიერს გადალახავს, მიღებული ხმების საერთო რაოდენობის პირდაპირპროპორციულად არჩევით ორგანოში ადგილების შესაბამის რაოდენობას იღებს.

შერეული სისტემა მაჟორიტარულ და პროპორციულ სისტემებს აერთიანებს. არჩევითი ორგანოს ნაწილი პროპორციულად, ხოლო ნაწილი მაჟორიტარული წესით კომპლექტდება.

საქართველოს პრეზიდენტი მაჟორიტარული საარჩევნო სისტემით აირჩევა, ხოლო ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და პარლამენტის არჩევნები მაჟორიტარული და პროპორციული შერეული საარჩევნო სისტემების გამოყენებით ხორციელდება.

არჩევნები და ხმის მიცემა

არჩევნები დემოკრატიული მმართველობის ცენტრალური მექანიზმია, რომლის მეშვეობით მოსახლეობა ხელისუფლების წარმომადგენლებს ირჩევს, ხოლო ისინი მოსახლეობის წინაშე ანგარიშვალდებულნი ხდებიან.

არჩევნები ხშირად აღწერილია, როგორც ყველაზე მნიშვნელოვანი ქმედება, რასაც მოქალაქემ პოლიტიკურ პროცესში მონაწილეობისთვის შეიძლება მიმართოს. დემოკრატიულ საზოგადოებაში ყველა უფლებამოსილ ამომრჩეველს აქვს უფლება, მისცეს ხმა, თუმცა ზოგიერთი მათგანი ირჩევს, არ ისარგებლოს ამ უფლებით.

დემოკრატია თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნების გარეშე ვერ იარსებებს. თავისუფალი და სამართლიანად ჩატარებული არჩევნები გულისხმობს ყველას თანასწორობას, რადგან თითოეულ მოქალაქეს მხოლოდ ერთი ხმა აქვს. ამიტომაც ხმის მიცემა ყველა ადამიანს აძლევს ინდივიდუალურ შანსს, გამოხატოს თავისი სათქმელი.

არჩევნების საბოლოო შედეგი არის გზავნილი პოლიტიკოსებისათვის, პოლიტიკური პარტიებისათვის და საზოგადოებისათვის, თუ რა პოზიციები და შეხედულებები არის მხარდაჭერილი საზოგადოების უმრავლესობის მიერ.

პოლიტიკური პარტიები

მოქალაქეთა ისეთ გაერთიანებას, რომელსაც საზოგადოებისა და სახელმწიფო მოწყობის შესახებ ერთიანი ხედვა აქვს და „მოქალაქეთა პოლიტიკური ორგანიზაციის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის შესაბამისად არის რეგისტრირებული, **პოლიტიკური პარტია** ეწოდება. პოლიტიკური პარტია მიზნად ისახავს ხელისუფლებაში მოსვლას, ქვეყნის მთავრობასა და პარლამენტში ადგილების მოპოვებას, რათა იმ მოქალაქეთა ჯგუფების ინტერესების შესაბამისი პოლიტიკა გაატაროს, რომელთაც ის წარმოადგენს.

დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანია ქვეყანაში ორი ან უფრო მეტი პოლიტიკური პარტიის არსებობა. ამ შემთხვევაში ყოველ მოქალაქეს ეძლევა საშუალება, გაეცნოს სხვადასხვა პარტიის პროგრამას და არჩევანი იმ პარტიის სასარგებლოდ გააკეთოს, რომლის პროგრამაც, მისი აზრით, ქვეყნის განვითარებას უზრუნველყოფს.

პოლიტიკური პარტიის პროგრამა პარტიის ხედვას და არსებული პრობლემების გადაჭრის გზებს მოიცავს. საქართველოში საარჩევნო კამპანიის დროს, რომელიც 40 დღის განმავლობაში მიმდინარეობს, ყველა მოქალაქეს ეძლევა საშუალება, მედიისა და საარჩევნო სააგენტოს მასალების საშუალებით, არჩევნებში მონაწილე პოლიტიკური პარტიების წინასაარჩევნო პროგრამებს გაეცნოს და მხოლოდ ამის შემდეგ გააკეთოს ინფორმირებული არჩევანი.

ამომრჩეველთა ინფორმირების მიზნით, პარტიები წინასაარჩევნო აგენტაციას ახორციელებენ და ამ მიზნით წინასაარჩევნო შეხვედრებს, საჯარო დებატებსა და დისკუსიებს, მანიფესტაციებს მართავენ.

ოპოზიციური პარტიის ფუნქცია არის ხელისუფლების მოქმედებების ანალიზი და კრიტიკა, ალტერნატიული იდეების მმართველი პარტიისა და საზოგადოებისთვის შეთავაზება.

თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნებისათვის უწყებათაშორისი კომისია

არჩევნების გამჭვირვალე და სამართლიან გარემოში ჩატარების მიზნით, საარჩევნო კოდექსის საფუძველზე, იუსტიციის სამინისტროსთან იქმნება თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნებისათვის უწყებათაშორისი კომისია. კომისია სხვადასხვა სამთავრობო უწყებებს შორის კოორდინაციას უწყობს ხელს და მთავრობასა და არჩევნებში ჩართულ ყველა დაინტერესებულ მხარეს შორის დიალოგს აწარმოებს. კომისია პოლიტიკურ პარტიებთან, ადგილობრივ არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, დამკვირვებლებთან თანამშრომლობს. იგი უფლებამოსილია, შეისწავლოს საარჩევნო პროცესის შესახებ დაინტერესებული მხარეების მიერ მიწოდებული ინფორმაცია, ასევე მედიით გავრცელებული ცნობები საარჩევნო დარღვევების შესახებ და საჭიროების შემთხვევაში, შეიმუშაოს წინადადებები და რეკომენდაციები საჯარო მოსამსახურეებისა და ადმინისტრაციული ორგანოების მიმართ, რეაგირება მოახდინოს გამოვლენილ ფაქტებზე.

დემოკრატია და მედია

4 არსებითი წინაპირობა

იმისათვის, რომ არჩევნები დემოკრატიულად ჩაითვალოს და ხალხის ნება ასახოს, ის გარკვეულ პირობებს უნდა აკმაყოფილებდეს. ოთხი მათგანი ყველაზე არსებითია:

1. ამომრჩეველს უნდა შეეძლოს, რეალური არჩევანი გააკეთოს პოლიტიკურ პარტიებსა და კანდიდატებს შორის. მაშინ, როცა პროცესში მხოლოდ ერთი დომინანტი პარტია მონაწილეობს, არ იმართება დებატები და განსხვავებული იდეების გაცვლა არ ხდება, სხვადასხვა სუბიექტებს შორის შეჯიბრებითობაც გამორიცხებულია. ასეთ შემთხვევაში, არჩეულ პარტიას არა აქვს საფუძველი, ხალხს მოუსმინოს, რადგან ხალხს სხვა არჩევანი არ აქვს.
2. არჩევნებში მონაწილე სუბიექტებისთვის კამპანიის თავისუფლად წარმოების შესაძლებლობა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს, რაც იმას ნიშნავს, რომ მათ საარჩევნო შეხვედრების გამართვა და ამომრჩეველთან კომუნიკაცია თავისუფლად უნდა შეეძლოს. თუ პარტიებსა და კანდიდატებს საუბრის საშუალება არ ეძლევათ, არც ახალი იდეები და მიდგომები გახდება ამომრჩევლისთვის ხელმისაწვდომი.
3. უნდა არსებობდეს წესები, რომლებიც არჩევნების ჩატარებას განსაზღვრავს. ეს წესები უნდა იყოს ცნობილი, ხელმისაწვდომი და მისაღები ყველა მონაწილისათვის. ორგანიზაცია, რომელიც ამ წესების ადმინისტრირებას ახდენს, სანდოობით უნდა სარგებლობდეს. სასამართლომ უნდა უზრუნველყოს ამ წესების დარღვევის შემთხვევაში, მათი აღსრულება. უნდა არსებობდეს მკაცრი საკანონმდებლო გარანტიები, რაც პროცესს კორუფციისგან და ამომრჩევლებზე ზეწოლისაგან დაიცავს. ამ გარანტიების გარეშე, არჩევნების შედეგები შესაძლოა, უსამართლოდ ჩაითვალოს და ხალხმა უკმაყოფილება გამოხატოს. თუ ხალხი ხედავს, რომ არჩევნები სამართლიანია, პროცესი გამჭვირვალედ მიმდინარეობს, არჩეული ხელისუფლების მიმართ ნდობა მეტია.
4. ყველაზე მნიშვნელოვანია, ხალხმა იცოდეს, ვის მისცეს ხმა, როგორ მისცეს ხმა და რატომ არის ხმის მიცემა არსებითი. ამომრჩეველს ინფორმირებული არჩევანის გაკეთება უნდა შეეძლოს, რისთვისაც მან მიუკერძოებელი და დაბალანსებული ინფორმაცია უნდა მიიღოს.

ამ 4 პირობის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, შეიძლება ითქვას, რომ არჩეული ხელისუფლება ლეგიტიმურია. ეს ნიშნავს, რომ ხალხისთვის გამარჯვებული პარტიის მიერ ქვეყნის მართვა და გადაწყვეტილებების მიღება მისაღებია და რომ არჩევნებს საერთაშორისო თანამეგობრობაც ცნობს და აღიარებს.

დემოკრატია თავისუფალი პრესის გარეშე არ არსებობს.

დემოკრატიული არჩევნების ამ 4 წინაპირობის მიღწევა თავისუფალი პრესის გარეშე შეუძლებელია.

მედია ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტიტუტია, რომელიც ხალხს არჩევნებისა და პოლიტიკური არჩევანის შესახებ ინფორმაციას აწვდის. მედია უნდა იყოს თავისუფალი იმისათვის, რომ ყველა პოლიტიკური პარტიის კამპანია სამართლიანად გააშუქოს, მიაწოდოს საზოგადოებას ინფორმაცია არჩევნებისა და პროცედურების, დარღვევების შესახებ, ასევე დასვას შეკითხვები პროცესის გამჭვირვალობასთან დაკავშირებით.

მედიამ უნდა უზრუნველყოს, როგორც ხელისუფლების, ასევე ოპოზიციური პარტიების ანგარიშვალდებულება საზოგადოების წინაშე, შეახსენოს ამომრჩეველს წინასაარჩევნო დაპირებების შესრულება.

რა ვალდებულებებს აკისრებს მაუწყებლებს კანონმდებლობა ამომრჩეველთა ინფორმირების მიზნით?

საზოგადოებრივი მაუწყებელი, საზოგადოებრივი მაუწყებლის აჭარის ტელევიზია და რადიო, აგრეთვე სათემო მაუწყებელი ვალდებული არიან, მათი მომსახურების ზონაში მიმდინარე საარჩევნო კამპანიის დროს თავიანთ ეთერში ყოველ საათში არაუმეტეს 60 წამით უსასყიდლოდ და არადისკრიმინაციულად განათავსონ თითოეული კვალიფიციური საარჩევნო სუბიექტის მიერ წარდგენილი წინასაარჩევნო რეკლამა.

საარჩევნო სუბიექტებისთვის უფასო სარეკლამო დროის გამოყოფის ვალდებულება საერთო მაუწყებლობის განმახორციელებელ ეროვნულ მაუწყებლებზეც ვრცელდება. ისინი ვალდებული არიან, საერთო არჩევნებისას, საარჩევნო კამპანიის დროს თავის ეთერში ყოველ 3 საათში არანაკლებ 90 წამი უსასყიდლოდ და არადისკრიმინაციულად განათავსონ თითოეული კვალიფიციური საარჩევნო სუბიექტის მიერ წარდგენილი წინასაარჩევნო რეკლამა.

რაც შეეხება სხვა მაუწყებლებს, მათზე საარჩევნო სუბიექტებისთვის უსასყიდლო წინასაარჩევნო რეკლამის წინასაარჩევნო პერიოდში (არჩევნების დღემდე ბოლო 30 დღის განმავლობაში) განათავსების ვალდებულება იმ შემთხვევაში ვრცელდება, თუ ისინი თავიანთ ეთერში ფასიან წინასაარჩევნო რეკლამას განათავსებენ. უსასყიდლო სარეკლამო დროის არადისკრიმინაციული განათავსება გულისხმობს ვალდებულებას, ფასიანი წინასაარჩევნო რეკლამის ჯამურ დროზე სულ მცირე 3-ჯერ მეტი დროის უსასყიდლოდ გამოყოფას.

არ შეიძლება სუბიექტის მიერ გამოუყენებელი დროის შემდგომში გამოყენება.

კვალიფიციური საარჩევნო სუბიექტი შემდეგ მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს:

- ▶ დამოუკიდებლად მონაწილეობდა ბოლო საპარლამენტო არჩევნებში და მიიღო ამომრჩეველთა ხმების არანაკლებ 4 პროცენტი;
- ▶ დამოუკიდებლად მონაწილეობდა ბოლო ადგილობრივი თვითმმართველობის პროპორციული წესით ჩატარებულ არჩევნებში და მიიღო ამომრჩეველთა ხმების არანაკლებ 3 პროცენტი ქვეყნის მასშტაბით;
- ▶ გაერთიანებული იყო საარჩევნო ბლოკში, რომელმაც ბოლო საპარლამენტო არჩევნებში მიიღო ამომრჩეველთა ხმების არანაკლებ 4 პროცენტი, და იყო ამ ბლოკის პირველი ნომერი;
- ▶ გაერთიანებული იყო საარჩევნო ბლოკში, რომელმაც ბოლო ადგილობრივი თვითმმართველობის პროპორციული წესით ჩატარებულ არჩევნებში მიიღო ამომრჩეველთა ხმების არანაკლებ 3 პროცენტი ქვეყნის მასშტაბით, და იყო ამ ბლოკის პირველი ნომერი.

მაუწყებელი უფლებამოსილია კვალიფიციურ საარჩევნო სუბიექტად აღიაროს პოლიტიკური პარტია, რომელიც არჩევნების წელს საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საარჩევნო კანონმდებლობით დადგენილი პირობების შესაბამისად ჩატარებული არანაკლებ 5 გამოკითხვის ან არჩევნებამდე 1 თვის განმავლობაში ჩატარებული კვლევის შედეგების შესაბამისად, ამომრჩეველთა არანაკლებ 4 პროცენტის მხარდაჭერით სარგებლობს. დაუშვებელია, მაუწყებლის მიერ სოციოლოგიური კვლევის შედეგების დისკრიმინაციული გამოყენება.

როგორ იცავს კანონმდებლობა ამომრჩეველს საზოგადოებრივი აზრით მანიპულირებისგან?

არჩევნების დანიშნის დღიდან ცესკოს მიერ არჩევნების საბოლოო შედეგების გამოქვეყნებამდე და ამ დღიდან 1 თვის განმავლობაში არჩევნებთან დაკავშირებული საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვის შედეგების გამოქვეყნებისას, კანონმდებლობა სპეციალურ რეგულაციებს აწესებს. ამ რეგულაციების მიზანია არჩევნების პერიოდში მედია საშუალებების მიერ საზოგადოებრივი აზრით მანიპულირების გამორიცხვა და საზოგადოებისთვის სრულყოფილი ინფორმაციის მიწოდება.

საარჩევნო კანონმდებლობის მიხედვით, საზოგადოებრივი აზრის კვლევა უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს:

- ▶ უნდა ეფუძნებოდეს წარმომადგენლობითი შემთხვევითი შერჩევის აღიარებულ მეცნიერულ მეთოდოლოგიას, რომელიც უზრუნველყოფს შედეგების არანაკლებ 95-პროცენტთან საიმედოობას და რომლის ცდომილების ფარგლები 3 პროცენტს არ აღემატება;
- ▶ უნდა გამოქვეყნდეს საზოგადოებრივი აზრის კვლევის მეთოდოლოგიის საიმედოობისა და შედეგების ობიექტურობის გადამოწმების შემდეგ;
- ▶ იმავე ან სხვა შესაძარბელი საზოგადოებრივი აზრის კვლევის შედეგებში მნიშვნელოვანი განსხვავებების ან ცვლილებების არსებობისას, შესაძლებელი უნდა იყოს ამ განსხვავებების ან ცვლილებების დამაჯერებელი მეცნიერული ახსნა;
- ▶ არ უნდა იყოს საზოგადოებრივი აზრით მანიპულირება ან თანხის მოზიდვის საშუალება, არ უნდა ჩატარდეს ტელეფონის, ფოსტის ან/და ინტერნეტის მეშვეობით;

► უნდა ეფუძნებოდეს გამჭვირვალე მეთოდოლოგიას, რომელიც იძლევა შედეგების დამოუკიდებელი გადამოწმების შესაძლებლობას;

შედეგების გამოქვეყნებისას უნდა მიეთითოს:

- ორგანიზაცია, რომელმაც ჩაატარა საზოგადოებრივი აზრის კვლევა;
- საზოგადოებრივი აზრის კვლევის დამკვეთი ან დამფინანსებელი;
- კვლევაში გამოყენებული კითხვების ზუსტი ფორმულირება და თანმიმდევრობა;
- სავლე კვლევის ჩატარების დრო;
- გამოკითხულთა რაოდენობა და შერჩევის მეთოდი;
- რა არეალში ან რა კატეგორიის ადამიანებში ჩატარდა შერჩევა;
- ეფუძნება თუ არა კვლევა ყველა გამოკითხულის აზრს;
- იმ რესპონდენტთა რაოდენობა, რომლებმაც უარი განაცხადეს კვლევაში მონაწილეობაზე, არ გასცეს კითხვას პასუხი ან რომელთა გამოკითხვაც ვერ მოხერხდა;
- შერჩევის ზომა;
- ცდომილების ფარგლები;
- ინფორმაცია სხვა ნებისმიერი ფაქტორის შესახებ, რომელმაც შესაძლოა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა შედეგებზე.

როგორ ხდება სპეციალური საჭიროების მქონე პირების ინფორმირება?

სმენადაქვეითებულთათვის საზოგადოებრივი მაუწყებელი ვალდებულია, საარჩევნო კამპანიის პერიოდში ეთერში გაშვებულ არჩევნებთან დაკავშირებულ თავის გადაცემებში უზრუნველყოს სურდოთარგმანი.¹

კამპანია

წინასაარჩევნო აგიტაციის გაწევისა და აგიტაციაში მონაწილეობის უფლება არ აქვთ:

- საარჩევნო კომისიის წევრებს, მოსამართლეს, საქართველოს შინაგან საქმეთა და თავდაცვის სამინისტროების, პროკურატურის, საგარეო დაზვერვისა და სახელმწიფო დაცვის სპეციალური სამსახურის საჯარო მოხელეებს, უცხო ქვეყნის მოქალაქეებსა და ორგანიზაციებს, საქველმოქმედო და რელიგიურ ორგანიზაციებს, სახელმწიფო და ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების საჯარო მოხელეებს, როდესაც ისინი თანამდებობრივ და სამსახურებრივ მოვალეობებს ასრულებენ.

რა რჩევას მისცემდით მომავალ ამომრჩევლებს არჩევნებში მონაწილეობასთან დაკავშირებით?

პოლიტიკური პარტიები და კანდიდატები საარჩევნო კამპანიისას სხვადასხვა სტრატეგიას მიმართავენ, რათა მოსახლეობას თავიანთი ხედვები გააცნონ და დაარწმუნონ ისინი, რომ

¹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 51

შეუძლიათ იყვნენ ხალხის წარმომადგენლები. ყველა ადამიანს შეუძლია აქტიური მონაწილეობა მიიღოს საარჩევნო კამპანიაში და გაითვალისწინოს შემდეგი სტრატეგია:

- ▶ კამპანიის დროს კანდიდატები ხშირად დადიან კარდაკარ. თუ ისინი თქვენ კართან მოვლენ, თამამად დაუსვით კითხვები. სინამდვილეში კანდიდატებს, რომლებიც საჯარო ხელისუფლებაში მოსვლისთვის იბრძვიან, თავად უნდათ, რომ თქვენ დაუსვათ კითხვები. გახსოვდეთ, რომ ისინი თქვენი ხმისთვის იბრძვიან და შანსი, რომ გაგაცნოთ თავისი პარტიის ხედვა არის მათი შანსი, დაგარწმუნონ სწორედ მათ არჩევაში.
- ▶ აირჩიეთ საკითხები, რომლებიც ყველაზე მეტად გალელვებთ და გაარკვიეთ, რას გეგმავს პარტია და კანდიდატი ამ მიმართულებით.
- ▶ თუ არ მოგეცემათ შანსი, რომ პირადად გაესაუბროთ კანდიდატს, დარეკეთ მის საარჩევნო შტაბში.
- ▶ თუ პარტია და კანდიდატი ერთხელ უკვე ყოფილა ხელისუფლებაში, თქვენ შეგიძლიათ გაარკვიოთ, თუ როგორ უმკლავდებოდნენ ისინი წარსულში ამ პრობლემებს.
- ▶ პარტიის საარჩევნო პლატფორმის, ხედვის, პრინციპების გაცნობის ერთ-ერთი საუკეთესო გზა არის ერთ საარჩევნო ოლქში მოსახლეობის შეკრება და კითხვებზე პასუხის გაცემა. თქვენ გაქვთ შესაძლებლობა გაიგოთ, თუ როგორ აპირებს კანდიდატი გადაჭრას ის პრობლემები, რომლებიც თქვენ და თქვენი თემის წარმომადგენლებს გალელვებთ.
- ▶ თუ თქვენ ვერ დაესწართ ასეთ საზოგადოებრივ შეკრებას, შეგიძლიათ, თვალი ადევნოთ კანდიდატებს სხვადასხვა დებატებში გამოსვლისას.
- ▶ მედია არის კანდიდატებზე და მნიშვნელოვან საკითხებზე ინფორმაციის მიღების სასარგებლო წყარო. ტელევიზია, რადიო, გაზეთები და ონლაინ გამოცემები უზრუნველყოფენ საზოგადოების ინფორმირებას საარჩევნო საკითხებზე, ყველაზე ეფექტიანი ფორმატი არის ის, სადაც თავად კანდიდატები საუბრობენ მნიშვნელოვან საკითხებზე.
- ▶ პოლიტიკური პარტიები და კანდიდატები ასევე მიმართავენ რეკლამირების სხვადასხვა ფორმებს – სატელევიზიო, რადიო, საგაზეთო რეკლამებს, პოსტერებსა და ბუკლეტებს და სხვას. ყურადღება მიაქციეთ იმ გზავნილებს, რომლებსაც კანდიდატები საზოგადოებას რეკლამების საშუალებით აწვდიან.

არჩევნების ორგანიზება

ვის აქვს საქართველოში ამომრჩევნი უფლება?

საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, პირის უფლებას – იყოს ამომრჩეველი – **აქტიურ საარჩევნო უფლებას** უწოდებს. აქტიური საარჩევნო უფლება არის საქართველოს მოქალაქის უფლება, ხმის მიცემის მეშვეობით საჯარო ხელისუფლების წარმომადგენლობით ორგანოში, ხალხის წარმომადგენელთა ასარჩევად, საყოველთაო არჩევნებში მონაწილეობა მიიღოს, ასევე გამოხატოს თავისი აზრი რეფერენდუმსა და პლემბისციტში მონაწილეობის გზით².

აქტიური საარჩევნო უფლება აქვს საქართველოს ყველა მოქალაქეს, რომელსაც არჩევნების/რეფერენდუმის/პლემბისციტის დღემდე შეუსრულდა ან იმ დღეს უსრულდება 18 წელი და რომელიც აკმაყოფილებს საარჩევნო კოდექსით დადგენილ პირობებს, გარდა იმ პირებისა, რომლებსაც საქართველოს კონსტიტუციით ან/და საარჩევნო კოდექსით შეზღუდული აქვთ საარჩევნო უფლება.³

პასიური საარჩევნო უფლება – მოქალაქის უფლება, აირჩიონ არჩევით ორგანოში საქართველოს ყველა მოქალაქეს აქვს, რომელიც უფლებამოსილია მონაწილეობა მიიღოს არჩევნებში. კანონმდებლობით უზრუნველყოფილია ამომრჩეველთა ნების თავისუფალი გამოვლინება.

ვინ არის პასუხისმგებელი საარჩევნო პროცესზე?

საქართველოში საარჩევნო პროცესი იმართება ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ, რომელიც უზრუნველყოფს, რომ არჩევნები იყოს:

- ▶ თავისუფალი, ღია და მიუკერძოებელი;
- ▶ ამომრჩევლებს ჰქონდეთ არჩევნებში მონაწილეობისათვის საჭირო აუცილებელი ინფორმაცია;
- ▶ პოლიტიკურ მონაწილეებს ჰქონდეთ ინფორმაცია, რათა დაიცვან საარჩევნო წესები.

² საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 2, ქვეპუნქტი „ნ“.

³ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 3, ქვეპუნქტი „აა“.

როგორ ხდება ამომრჩეველთა რეგისტრაცია?

ამომრჩევლის საარჩევნო ხმის რეალიზება პირდაპირაა დამოკიდებული ამომრჩეველთა რეგისტრაციასა და ამომრჩეველთა სიების შედგენაზე. კანონი ერთმანეთისგან განასხვავებს „სავალდებულო“ და „ნებაყოფლობით“ რეგისტრაციას.

სავალდებულო რეგისტრაციის დროს ხელისუფლების ორგანოები ვალდებული არიან, ყველა ამომრჩეველი დაადგინონ და ისინი ამომრჩეველთა ერთიან სიაში შეიყვანონ. სავალდებულო რეგისტრაცია შეიძლება იყოს ორი სახის: პერიოდული რეგისტრაცია სახელმწიფოს ინიციატივით, რა დროსაც საარჩევნო კომისიის თანამშრომელი კარდაკარ დადის და ყოველი არჩევნების წინ ან რამდენიმე წელიწადში ერთხელ ამომრჩეველს აღრიცხავს და მუდმივი რეგისტრაცია სახელმწიფოს ხელთ არსებული რესურსების საფუძველზე, როდესაც ამომრჩეველთა სიები სახელმწიფოს მიერ მუდმივად განახლებადი სიების ან სამოქალაქო რეესტრის მონაცემთა საფუძველზე დგება. რაც შეეხება ნებაყოფლობით რეგისტრაციას, იგი ამომრჩეველთა ინიციატივით რეგისტრაციას გულისხმობს. ნებაყოფლობითი რეგისტრაცია შეიძლება იყოს ორი სახის: პირველი – პერიოდული რეგისტრაცია ამომრჩევლის ინიციატივით (მოქალაქეები ყოველი არჩევნების წინ ან რამდენიმე წელიწადში ერთხელ სპეციალურ სარეგისტრაციო ცენტრებში მიდიან და რეგისტრაციას გადიან) და მუდმივი რეგისტრაცია ამომრჩევლის ინიციატივით (ამომრჩეველები მიდიან სპეციალურ სარეგისტრაციო ცენტრში, რომელიც მთელი წლის განმავლობაში მუშაობს და რეგისტრაციას გადიან).

ვინ არის პასუხისმგებელი საარჩევნო სიების ფორმირებაზე?

ცენტრალური საარჩევნო კომისია (ცესკო) პასუხისმგებელია ამომრჩეველთა ერთიანი სიის ფორმირებაზე, მის კომპიუტერულ დამუშავებასა და საჯარო ინფორმაციისთვის მიკუთვნებული ნაწილის ცესკოს ოფიციალურ ვებ-გვერდზე განთავსებაზე. პასუხისმგებელი დაწესებულებები წელიწადში ოთხჯერ – ყოველი წლის 1 თებერვალს, 1 მაისს, 15 ივლისს და 1 ნოემბერს – საარჩევნო უფლების მქონე პირთა შესახებ, ასევე საარჩევნო უფლების არმქონე პირთა შესახებ განახლებულ ან ახალ მონაცემებს გადასცემენ ცესკოს. ამ მონაცემების საფუძველზე ცესკო ამომრჩეველთა ერთიანი სიის მონაცემთა ელექტრონული ბაზის განახლებას უზრუნველყოფს.⁴

ამომრჩეველთა ერთიანი სიის შედგენისთვის მონაცემების მიწოდებაზე ერთდროულად რამდენიმე დაწესებულებაა პასუხისმგებელი:

- ▶ საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები;
- ▶ საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრო;
- ▶ საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო;

⁴ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 31, ნაწილი ნ, ქვეპუნქტი „ა“.

- ▶▶ საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და, პრობაციის სამინისტრო;
- ▶▶ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო;
- ▶▶ დაზვერვის სამსახური;
- ▶▶ სახელმწიფო დაცვის სპეციალური სამსახური;
- ▶▶ საქართველოს საკონსულო დაწესებულებები;
- ▶▶ საქართველოს უზენაესი სასამართლო.

ამომრჩეველთა ერთიან სიაში ხდება ამომრჩევლის შესახებ შემდეგი მონაცემების შეყვანა:

- ▶▶ გვარი, სახელი;
- ▶▶ დაბადების თარიღი (რიცხვი, თვე, წელი);
- ▶▶ მისამართი (საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობის ან სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს მონაცემთა ბაზის მიხედვით);
- ▶▶ საქართველოს მოქალაქის პირადი ნომერი;
- ▶▶ ფაქტობრივი საცხოვრებელი ადგილი (საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიიდან იძულებით გადაადგილებული პირისთვის აღინიშნება დროებითი საცხოვრებლის მისამართი; სხვა სახელმწიფოში მყოფი პირისთვის მიეთითება „საკონსულო აღრიცხვაზე“, ხოლო თუ ასეთი პირი არ დგას საქართველოს საკონსულო აღრიცხვაზე – „იმყოფება უცხოეთში“);
- ▶▶ ამომრჩეველთა ერთიან სიაში რეგისტრაციის თარიღი;
- ▶▶ ფოტოსურათი;
- ▶▶ სქესი.⁵

ამომრჩეველთა ერთიან სიაში საკუთარი თავის გადამოწმება ამომრჩევლებს ცესკოს ელექტრონულ მონაცემთა ბაზაში, შემდეგ მისამართზე თავადაც შეუძლიათ: <http://voters.cec.gov.ge/>

პირადი ნომრისა და სქესის გარდა, ყველა ინფორმაცია საჯაროა.

რატომ უნდა დარეგისტრირდეს თითოეული ამომრჩეველი?

ამომრჩეველთა რეგისტრაცია მნიშვნელოვანია, რათა შევინარჩუნოთ უფლებამოსილი ამომრჩეველების ბუსტი და განახლებადი სია. ამომრჩეველთა სია გამოიყენება იმის გასაკონტროლებლად, თუ ვინ მისცა ხმა. სია უზრუნველყოფს, რომ თითოეულმა ამომრჩეველმა მხოლოდ ერთხელ ისარგებლოს ხმის მიცემის უფლებით და თავიდან იქნეს აცილებული ხმების გაყალბება.

ვის არ აქვს საქართველოს არჩევნებში, რეფერენდუმში, პლემბისციში ხმის მიცემის უფლება?

საქართველოს კონსტიტუციის 28-ე მუხლის მეორე ნაწილის მიხედვით, არჩევნებსა და რეფერენდუმში მონაწილეობის უფლება არა აქვს მოქალაქეს, რომელიც სასამართლომ ქმედუნაროდ ცნო ან სასამართლოს განაჩენით სასჯელის აღსრულების დაწესებულებაში იმყოფება,

⁵ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 31, ნაწილი 2.

გარდა იმ პირისა, რომელმაც ნაკლებად მძიმე დანაშაული ჩაიდინა. ხოლო საარჩევნო კოდექსის მე-3 მუხლის ა.გ ქვეპუნქტი განმარტავს, რომ არჩევნებში, რეფერენდუმსა და პლებისციტში მონაწილეობის უფლება არ აქვს საქართველოს მოქალაქეს, რომელიც:

- ▶ სასამართლოს განაჩენის საფუძველზე მოთავსებულია პენიტენციურ დაწესებულებაში, გარდა იმ პირისა, რომელსაც ჩადენილი აქვს ნაკლებად მძიმე დანაშაული;
- ▶ მხარდაჭერის მიმღებს, თუ იგი „ფსიქიატრიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად მოთავსებულია სტაციონარულ ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში.

რა შემთხვევაში შეიძლება ამომრჩეველთა სიაში ცვლილების შეტანა?

საარჩევნო რეგისტრაციის მქონე პარტიას, საარჩევნო ბლოკს, დამკვირვებელ ორგანიზაციას და ამომრჩეველს უფლება აქვთ, გაცნონ ცესკოში, საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიებში არსებულ ამომრჩეველთა სიების საჯარო ინფორმაციისთვის მიკუთვნიებულ ვერსიას, უზუსტობის აღმოჩენის შემთხვევაში, არჩევნების დღემდე არაუგვიანეს მე-16 დღისა, ხოლო არასაარჩევნო პერიოდში – ნებისმიერ დროს, მოითხოვონ ამომრჩეველთა შესახებ მონაცემებსა და ამომრჩეველთა სიებში ცვლილების შეტანა. მონაცემების გაცნობა და ასლის გაცემა ხდება საჯარო ინფორმაციის გაცნობისა და გაცემისთვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

თავის მხრივ, ამომრჩეველს უფლება აქვს, მოითხოვოს მხოლოდ მის და მისი ოჯახის წევრთა შესახებ არსებული ყველა მონაცემის გაცნობა და მათში ცვლილების შეტანა.⁶

განცხადებას განიხილავს და სათანადო გადაწყვეტილებას იღებს შესაბამისი საოლქო საარჩევნო კომისია 2 კალენდარული დღის ვადაში, ხოლო არჩევნების პერიოდში – არჩევნების დღემდე არაუგვიანეს მე-14 დღისა. საოლქო საარჩევნო კომისიის განკარგულება ამომრჩეველთა შესახებ მონაცემებში/ამომრჩეველთა სიებში ცვლილების შეტანის შესახებ 2 დღის ვადაში გადაეცემა ცესკოს და შესაბამის საუბნო საარჩევნო კომისიას. საარჩევნო კომისიებმა სათანადო ცვლილება დაუყოვნებლივ უნდა შეიტანონ ამომრჩეველთა შესახებ მონაცემებში/ამომრჩეველთა სიებში.

იმ შემთხვევაში, თუ განმცხადებელს უარი ეთქვა ცვლილების შეტანაზე, უარი უნდა იყოს დასაბუთებული. უარი შესაბამის რაიონულ/საქალაქო სასამართლოში 2 დღის ვადაში შეიძლება გასაჩივრდეს. სასამართლოს მიერ სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, სასამართლოს გადაწყვეტილება 2 დღის ვადაში, მაგრამ არჩევნების დღემდე არა უგვიანეს მე-11 დღისა, უნდა გადაეცეს საოლქო საარჩევნო კომისიას, რომელმაც სათანადო ინფორმაცია დაუყოვნებლივ უნდა მიაწოდოს ცესკოსა და შესაბამის საუბნო საარჩევნო კომისიას. საარჩევნო კომისიებმა სათანადო ცვლილება დაუყოვნებლივ უნდა შეიტანონ ამომრჩეველთა შესახებ მონაცემებში/ამომრჩეველთა სიებში.⁷

⁶ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 31, ნაწილი 7.

⁷ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 31, ნაწილი 10.

არჩევნებამდე მე-13-დან მე-10 დღემდე ცვლილების შეტანა მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილებით ხდება. აკრძალულია ამომრჩეველთა სიებში ცვლილების შეტანა არჩევნებამდე ბოლო 10 დღის განმავლობაში, გარდა იმ შემთხვევებისა, თუ ამომრჩეველმა არჩევნებამდე არაუგვიანეს მე-16 დღისა ამომრჩეველთა სიაში რეგისტრაციის მიზნით საარჩევნო კომისიისთვის მიმართვა იმის გამო ვერ მოასწრო, რომ საბლვარგარეთ, საავადმყოფოში ან თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში იმყოფებოდა. ამისათვის ამომრჩეველმა განცხადება და შესაბამისი დოკუმენტაცია – საბლვრის გადაკვეთის შესახებ პასპორტის ჩანაწერი, ცნობა სტაციონარული სამკურნალო ან თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებიდან უნდა წარადგინოს. რეგისტრაციის საკითხს საოლქო საარჩევნო კომისია განცხადების მიღებიდან 2 დღის ვადაში განკარგულებით წყვეტს, ხოლო თუ კენჭისყრის დღემდე დარჩენილია 2 დღეზე ნაკლები – დაუყოვნებლივ. უარყოფითი გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში, გადაწყვეტილება დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს ამომრჩეველს. თუ ასეთი ამომრჩეველი არჩევნებში მონაწილეობის მიღების მოთხოვნით საარჩევნო ადმინისტრაციას კენჭისყრის დღეს მიმართავს, მას რეგისტრაციაში შესაბამისი საუბნო საარჩევნო კომისია ატარებს.⁸

ვინ შედის ამომრჩეველთა სპეციალურ სიაში?

კენჭისყრის დღემდე არა უგვიანეს მე-3 დღისა, საოლქო საარჩევნო კომისია ადგენს და განკარგულებით ამტკიცებს სპეციალურ სიებს და დაუყოვნებლივ გადასცემს შესაბამის საუბნო საარჩევნო კომისიას.⁹

- საოლქო საარჩევნო კომისიას ამომრჩეველთა სპეციალურ სიაში შეჰყავს:
 - ▶▶ საარჩევნო ადმინისტრაციის მოხელეები, რომლებიც საარჩევნო კომისიებში საქმიანობის გამო კენჭისყრის დღეს არჩევნებში თავიანთი რეგისტრაციის ადგილის მიხედვით ვერ მონაწილეობენ;
 - ▶▶ ამომრჩევლები, რომლებიც სამკურნალოდ საავადმყოფოში ან სხვა სტაციონარულ სამკურნალო დაწესებულებაში იმყოფებიან;
 - ▶▶ ამომრჩევლები, რომლებიც კენჭისყრის დღეს პატიმრობაში იმყოფებიან;
 - ▶▶ საქართველოს თავდაცვისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროების სამხედრო (გასამხედროებული) ძალებისა და შენაერთების ვადიანი და საკონტრაქტო სამსახურების სამხედრო მოსამსახურეები, რომელთა სამსახურის პირობები მათ ყოფნას რეგისტრაციის ადგილისაგან განსხვავებულ მისამართზე მოითხოვს, რომელიც სხვა საარჩევნო ოლქს მიეკუთვნება;
 - ▶▶ კენჭისყრის დღეს სხვა სახელმწიფოში მყოფი ამომრჩევლები, რომლებიც საქართველოს საკონსულო აღრიცხვაზე იმყოფებიან, აგრეთვე ამომრჩევლები, რომლებიც საკონსულო აღრიცხვაზე არ იმყოფებიან, მაგრამ არჩევნების დღემდე არაუგვიანეს 21-ე დღისა, რეგისტრაციას სხვა სახელმწიფოში შექმნილ საუბნო საარჩევნო კომისიაში ან საკონსულო დაწესებულებაში გაივლიან.

⁸ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 31, ნაწილი 12, 13.

⁹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 32, ნაწილი 3.

ამომრჩეველთა სპეციალურ სიაში შეყვანილი თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო მოსამსახურე, რომელიც კენჭისყრის დღეს შესაბამის დისლოკაციის ადგილზე, არჩევნების დღისთვის მუდმივი წესით 1 წლით ან 1 წელზე მეტი ვადით იმყოფება, მონაწილეობს საკრებულოს, როგორც მაჟორიტარულ, ისე პროპორციული საარჩევნო სისტემით ჩატარებულ არჩევნებსა და მერის/გამგებლის არჩევნებში. ხოლო, სპეციალურ სიაში შეყვანილი თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო მოსამსახურე, რომელიც კენჭისყრის დღეს მუდმივი დისლოკაციის ადგილზე, არჩევნების დღისთვის 1 წელზე ნაკლები ვადით იმყოფება და კენჭისყრის დღეს შესაბამის დისლოკაციის ადგილზეა, საკრებულოს პროპორციული წესით ჩატარებულ არჩევნებში მონაწილეობს, ხოლო მერის/გამგებლის არჩევნებსა და საკრებულოს მაჟორიტარული საარჩევნო სისტემით ჩატარებულ არჩევნებში მხოლოდ იმ შემთხვევაში ერთვება, თუ მისი დისლოკაციის ადგილი მიეკუთვნება იმ ადგილობრივი მაჟორიტარული საარჩევნო ოლქის საზღვრებს, რომელშიც საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით არის რეგისტრირებული.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სამხედრო მოსამსახურე, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის სამხედრო მოსამსახურე, რომელიც კენჭისყრის დღეს შესაბამის დისლოკაციის ადგილზე იმყოფება, ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს – საკრებულოს პროპორციული საარჩევნო სისტემით ჩატარებულ არჩევნებში მონაწილეობს. იგი მერის/გამგებლის არჩევნებსა და საკრებულოს მაჟორიტარული საარჩევნო სისტემით ჩატარებულ არჩევნებში მხოლოდ იმ შემთხვევაში ერთვება, თუ მისი დისლოკაციის ადგილი, შესაბამისად, იმ საარჩევნო ოლქის/ადგილობრივი მაჟორიტარული საარჩევნო ოლქის საზღვრებშია, რომელშიც საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით არის რეგისტრირებული.

ვის შიუძლია ისარგებლოს გადასატანი საარჩევნო ყუთით?

გადასატანი საარჩევნო ყუთის სიაში შეყვანილი ამომრჩეველი პროპორციული და მაჟორიტარული საარჩევნო სისტემებით ჩატარებულ არჩევნებში მხოლოდ მაშინ მონაწილეობს, თუ ამომრჩეველის რეგისტრაციის ადგილი და ამომრჩეველის ფაქტობრივი ადგილსამყოფელი ერთსა და იმავე საარჩევნო ოლქს მიეკუთვნება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ამომრჩეველს მხოლოდ პროპორციული საარჩევნო სისტემით ჩატარებულ არჩევნებში მონაწილეობის უფლება ეძლევა. გადასატანი საარჩევნო ყუთის სია ამომრჩეველთა (გარდა კენჭისყრის დღეს სხვა სახელმწიფოში მყოფი ამომრჩეველებისა) ერთიანი და სპეციალური სიების საფუძველზე დგება, მის ფორმირებას კი საუბნო საარჩევნო კომისია ახორციელებს. აღნიშნული სია, მხოლოდ საარჩევნო პერიოდში, ერთიანი და სპეციალური სიების საფუძველზე დგება და მასში მოხვედრა შემდეგ შემთხვევებშია შესაძლებელი:

- ▶ ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო, ამომრჩეველს დამოუკიდებლად კენჭისყრის შენობაში მისვლა არ შეუძლია. გადასატანი საარჩევნო ყუთის სიაში შეყვანილი ასეთი კატეგორიის ამომრჩეველების რაოდენობა საარჩევნო უბანზე ამომრჩეველთა ერთიან სიაში არსებული ამომრჩეველების 3 პროცენტს არ უნდა აღემატებოდეს. აღნიშნული რაოდენობის შევსების შემდეგ, ამომრჩეველთა გადასატანი საარჩევნო ყუთის სიაში შეყვანის მიზანშე-

წონილობის შესახებ გადაწყვეტილებას შესაბამისი საოლქო საარჩევნო კომისია სხდომაზე დამსწრეთა ორი მესამედით იღებს;

- ▶ ამომრჩეველი იმყოფება პატიმრობაში;
- ▶ ამომრჩეველი სამკურნალოდ საავადმყოფოში ან სხვა სტაციონარულ სამკურნალო დაწესებულებაში იმყოფება და ადგილზე საარჩევნო უბანი არ იხსნება;
- ▶ ამომრჩეველი სამხედრო მოსამსახურეა, მსახურობს საქართველოს სახელმწიფო საზღვარზე განლაგებულ სამხედრო ნაწილში, რომელიც საარჩევნო უბნიდან შორსაა განლაგებული, და იქ საარჩევნო უბანი არ იხსნება;
- ▶ ამომრჩეველი საარჩევნო უბნის ტერიტორიაზე, მაგრამ ძნელად მისადგომ ადგილას იმყოფება.

საუბნო საარჩევნო კომისიის მდივანს ამომრჩეველი გადასატანი ყუთის სიაში იმ შემთხვევაში შეჰყავს, თუ იგი ამომრჩეველთა ერთიან სიაში ფიქსირდება და მისი ფაქტობრივი ადგილსამყოფელი იმ საარჩევნო უბნის ტერიტორიას მიეკუთვნება, სადაც იგი რეგისტრირებულია. გადასატანი საარჩევნო ყუთის სიაში შესაყვანი ამომრჩევლების შესახებ ინფორმაცია საარჩევნო უბანში თვალსაჩინო ადგილზე დაუყოვნებლივ უნდა გამოიკრას.

საუბნო საარჩევნო კომისიის მდივანს გადასატანი საარჩევნო ყუთის სიაში ამომრჩევლის შესახებ იგივე მონაცემები შეჰყავს, რაც ამომრჩეველთა ერთიანი სიისთვის არის სავალდებულო (გარდა ფოტოსურათისა), და დამატებით აღნიშნავს მის რიგით ნომერს ამომრჩეველთა ერთიან ან სპეციალურ სიაში.

თუ პირს კენჭისყრის შენობაში მისვლა არ შეუძლია, მან არჩევნებამდე 2 დღით ადრე მაინც უნდა მიმართოს საუბნო კომისიას. საუბნო საარჩევნო კომისიის მდივანი სარეგისტრაციო ჟურნალში რეგისტრაციაში გაატარებს ამომრჩევლის წერილობით განცხადებას ან სატელეფონო ზეპირ მიმართვას, სატელეფონო შეტყობინების ზუსტი დროისა და შესაბამისი ტელეფონის ნომრის მითითებით.¹⁰

როგორ უნდა მოეწყოს კენჭისყრის შენობა?

უშუალოდ კენჭისყრის შენობის მოწყობისას გათვალისწინებული უნდა იყოს შემდეგი პირობები:

- ▶ ხმის მიცემის ადგილი იმგვარად უნდა მოეწყოს, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ამომრჩევლის მიერ საარჩევნო ბიულეტენის შევსების ფარულობა. ყოველი 500 ამომრჩევლისთვის გათვალისწინებული უნდა იყოს არანაკლებ 1 ხმის მისაცემი ადგილისა, სადაც უნდა იყოს 1 კალმისტარი.
- ▶ უნდა გამოიყოს ცალკე ადგილები ამომრჩეველთა რეგისტრაციისა და სპეციალური კონვერტების განთავსებისათვის;
- ▶ თვალსაჩინო ადგილას უნდა იდგეს გამჭვირვალე საარჩევნო ყუთი;

¹⁰ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 33.

- ▶ თვალსაჩინო ადგილას უნდა გამოიკრას ამომრჩეველთა სიები, პარტიული სიები, კანდიდატთა სიები, ცესკოს მიერ დადგენილი საარჩევნო ბიულეტენის შევსების წესი, აგრეთვე კანონიდან ამონარიდი, თუ რა შემთხვევაშია ბათილი ბიულეტენი და კენჭისყრის შედეგების სადემონსტრაციო ოქმი (ოქმები).
- ▶ თუ საარჩევნო ბიულეტენში შეტანილი რომელიმე საარჩევნო სუბიექტი არჩევნებში აღარ მონაწილეობს, განცხადება ამის შესახებ თვალსაჩინო ადგილას, როგორც საარჩევნო უბანში, ისე ფარული კენჭისყრის კაბინაში (ოთახში) უნდა გამოიკრას.
- ▶ კენჭისყრის ფარულობის უზრუნველსაყოფად კენჭისყრის კაბინაში ფოტო და ვიდეოგადაღება აკრძალულია.¹¹

რა ხდება არჩევნების დღეს?

საარჩევნო უბანი დილის 7 საათზე იხსნება, კენჭისყრა კი 8 საათზე იწყება. გადასატანი საარჩევნო ყუთის მეშვეობით კენჭისყრის პროცედურა კენჭისყრის დღის 09:00 საათზე იწყება და 19:00 საათზე სრულდება.

კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირებს ვინაობისა და სტატუსის დამდასტურებელი სამკერდე ნიშანი უნდა ჰქონდეთ. ეს პირებია:

- ▶ საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრები;
- ▶ ზემდგომი საარჩევნო კომისიის წევრები/წარმომადგენლები;
- ▶ საარჩევნო სუბიექტების წარმომადგენლები (არაუმეტეს 1 წარმომადგენელი თითო სუბიექტისთვის);
- ▶ რეგისტრირებული ადგილობრივი დამკვირვებელი ორგანიზაციის დამკვირვებლები (არაუმეტეს 1 დამკვირვებელი თითოეული ორგანიზაციიდან);
- ▶ რეგისტრირებული საერთაშორისო ორგანიზაციის დამკვირვებლები (არაუმეტეს 2 დამკვირვებელი თითო ორგანიზაციიდან, რომელთაც შესაძლოა, ახლდეთ თარჯიმანი);
- ▶ მედიის აკრედიტებული წარმომადგენლები (არაუმეტეს 3 წარმომადგენელი თითო ორგანიზაციიდან).

კენჭისყრის დაწყებამდე საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე და კომისიის მდივანი ავსებენ საკონტროლო ფურცლებს (გარდა პირველი ამომრჩევლის შესახებ მონაცემებისა). საკონტროლო ფურცელს ხელს საუბნო საარჩევნო კომისიის ყველა დამსწრე წევრი აწერს. პირველი ამომრჩეველი მოსვლისას რეგისტრაციას გადის და საარჩევნო ბიულეტენებს იღებს. კომისიის მდივანს მის შესახებ მონაცემები შეაქვს საკონტროლო ფურცელში, რომელსაც ხელს ამომრჩეველი აწერს. საკონტროლო ფურცელზე ბიულეტენების საარჩევნო ყუთებში ჩაყრის ზუსტი დრო მიეთითება. საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე საკონტროლო ფურცლის ერთ ეგზემპლარს ძირითად საარჩევნო ყუთში, ხოლო მეორე ეგზემპლარს – გადასატან საარჩევნო ყუთში (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) აგდებს, მესამე ეგზემპლარს კი საარჩევნო ყუთებში არსებულ საკონტროლო ფურცლებთან შემდგომი შედარების მიზნით ინახავს.¹²

¹¹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 58, ნაწილი 4.

¹² საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 62, ნაწილი 10.

თითოეული ამომრჩეველი ხმას აძლევს პირადად. დაუშვებელია ხმის მიცემა სხვა პირის ნაცვლად.

პირველი პირი, ვინც კენჭისყრის შენობაში მისულ ამომრჩეველს ხვდება, არის საარჩევნო კომისიის წევრი, რომელიც შემდეგ პროცედურებს ატარებს:

- ▶ არეგულირებს საარჩევნო უბანში შემოსულ ამომრჩეველთა ნაკადს;
- ▶ სთხოვს ამომრჩეველს, წარმოადგინოს საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობა ან საქართველოს მოქალაქის პასპორტი. საიდენტიფიკაციო საბუთის ვერწარდგენის შემთხვევაში, ამომრჩეველი კენჭისყრაზე არ დაიშვება.
- ▶ ულტრაიისფერი ფარნით ამოწმებს, აქვს თუ არა ამომრჩეველს მარკირება გავლილი. ყველა საარჩევნო უბანში ამომრჩეველთა მარკირება ითვალისწინებს თვალით უხილავი და ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უვნებელი ქიმიური საღებავის წასმას ამომრჩეველის მარჯვენა ხელის ცერა ან საჩვენებელი თითის ფრჩხილზე (აღნიშნული მოქმედების შესრულების შეუძლებლობის შემთხვევაში – მარჯვენა ხელის სხვა თითის ფრჩხილზე, ხოლო ასეთის შეუძლებლობისას – იგივე წესით მარცხენა ხელზე). თუ მარკირების შესამოწმებელმა სპეციალურმა ხელსაწყომ გამოავლინა, რომ ამომრჩეველს უკვე აქვს მარკირება, მას კენჭისყრაში მონაწილეობა ეკრძალება, ხოლო მისი ვინაობა კენჭისყრის დღის ჩანაწერთა წიგნში მიეთითება. მარკირება არ გამოიყენება პენიტენციურ დაწესებულებებში, საავადმყოფოებსა და სხვა სტაციონარულ სამკურნალო დაწესებულებებში (ავადმყოფების მიმართ), აგრეთვე კენჭისყრაში გადასატანი საარჩევნო ყუთის მეშვეობით მონაწილე პირთა მიმართ.
- ▶ ამოწმებს, რამდენი ამომრჩეველი დგას ამომრჩეველისთვის განკუთვნილ სარეგისტრაციო მაგიდასთან და თუ სარეგისტრაციო მაგიდასთან ორზე მეტი ამომრჩეველი დგას, დროებით კენჭისყრის ოთახში მორიგი ამომრჩეველის შესვლას აყოვნებს;
- ▶ მიუთითებს ამომრჩეველს, მივიდეს იმ სარეგისტრაციო მაგიდასთან, რომელსაც ამომრჩეველთა სიაში შეტანილი მისი გვარის პირველი ასო მიეკუთვნება.¹³

ამომრჩეველთა რეგისტრატორი თავის მხრივ:

- ▶ სთხოვს ამომრჩეველს, წარადგინოს საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობა ან საქართველოს მოქალაქის პასპორტი; საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიიდან იძულებით გადაადგილებული პირის შემთხვევაში – დევნილის მოწმობა, საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობასთან ერთად;
- ▶ ამოწმებს წარდგენილ დოკუმენტში/დოკუმენტებში შეტანილი ამომრჩეველის სარეგისტრაციო მონაცემებისა და ამომრჩეველთა სიაში არსებული მონაცემების შესაბამისობას;
- ▶ ამოწმებს წარდგენილ დოკუმენტში/დოკუმენტებში და ამომრჩეველთა სიაში არსებული ფოტოსურათების და ამომრჩეველის იდენტობის ერთმანეთთან შესაბამისობას; შეუსაბამობის აღმოჩენის შემთხვევაში, ის მიმართავს საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეს, რომელიც თავის მხრივ ადასტურებს ან უარყოფს რეგისტრატორის აზრს. უარყოფის შემთხვევაში, რეგისტრატორი განსხვავებულ აზრს კენჭისყრის დღის ჩანაწერთა წიგნში ასახავს. კენჭისყრის ჩანაწერთა წიგნში ასევე ფიქსირდება ისეთი შემთხვევები, როცა ფოტოსურათთან პირის შეუსაბამობას თავმჯდომარეც ადასტურებს.

¹³ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 64, მუხლი 65.

- ▶ ახორციელებს ამომრჩევლის მარკირებას, რაზეც უარს ვერ იტყვის ამომრჩეველი, რადგან უარის შემთხვევაში მას არ გადაეცემა საარჩევნო ბიულეტენი;
- ▶ ამომრჩეველი ხელს აწერს სათანადო გრაფაში, ადასტურებს საარჩევნო ბიულეტენის მიღებას;
- ▶ ამომრჩეველი ხელს აწერს საარჩევნო ბიულეტენის უკანა გვერდზე მითითებულ გრაფაში;
- ▶ რეგისტრატორი საარჩევნო ბიულეტენს ამომრჩეველთა რეგისტრატორის ბეჭდით ამოწმებს.¹³

აღნიშნული პროცედურების გავლის შემდეგ, ამომრჩეველი ფარული კენჭისყრის კაბინაში შედის და საარჩევნო ბიულეტენს ავსებს, რა დროსაც აუცილებელია, რომ ის მარტო იმყოფებოდეს. ამომრჩეველს, რომელსაც არ შეუძლია დამოუკიდებლად შეავსოს საარჩევნო ბიულეტენი, უფლება აქვს, ფარული კენჭისყრის კაბინაში დასახმარებლად მიიწვიოს ნებისმიერი პირი, გარდა საარჩევნო კომისიის წევრისა, კანდიდატისა, საარჩევნო სუბიექტის წარმომადგენლისა და დამკვირვებლისა.¹⁴

საარჩევნო ბიულეტენის შევსების შემდეგ, ამომრჩეველი განცალკევებით მდგარ მაგიდასთან მიდის, სპეციალურ კონვერტს იღებს და მასში ბიულეტენს ათავსებს. დამკვირვებელი დარწმუნდება, რომ ამომრჩეველს მხოლოდ ერთი კონვერტი უჭირავს, საარჩევნო ყუთის ტრილს ხსნის და უთითებს ამომრჩეველს, კონვერტის ყუთში მოათავსოს. ამომრჩეველი სპეციალურ კონვერტს საარჩევნო ყუთში აგდებს. ყუთთან ერთდროულად ერთზე მეტი ამომრჩევლის მისვლა არ შეიძლება. აღნიშნული მოქმედების შემდეგ ამომრჩეველი საარჩევნო უბანს ტოვებს.

კენჭისყრის დასრულების შემდეგ, საარჩევნო ყუთში სპეციალური კონვერტის ჩასაგდები ტრილი დაუყოვნებლივ ილუქება. გადასატანი საარჩევნო ყუთი საარჩევნო უბანზე არაუგვიანეს 20 საათისა უნდა დაბრუნდეს.

რა როლს ასრულებენ დამკვირვებლები?

დამკვირვებელი ორგანიზაციები, როგორც საარჩევნო პროცესში ჩართული მიუკერძოებელი და ნეიტრალური ინსტიტუტები, უზრუნველყოფენ არჩევნების მონიტორინგს, მოსახლეობისა და საერთაშორისო ორგანიზაციებისთვის საარჩევნო პროცესის მიმდინარეობის შესახებ ობიექტური ინფორმაციის მიწოდებას.

დამკვირვებლები ამოწმებენ, თუ რამდენად არის დაცული კანონმდებლობა და შესაბამისი რეგულაციები როგორც წინასაარჩევნო პერიოდში, ასევე უშუალოდ არჩევნების ჩატარების დროს და შედეგების შეჯამების ეტაპზე.

ადგილობრივი და საერთაშორისო დამკვირვებლები აფასებენ არჩევნებს და გამოსცემენ რეკომენდაციებს, თუ რა შეიძლება გაუმჯობესდეს მომავალში არჩევნების უკეთ ჩასატარებლად.

¹⁴ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 65.

¹⁵ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 65, ნაწილი 3.

ვინ შეიძლება იყოს დამკვირვებელი?

ადგილობრივი დამკვირვებელი ორგანიზაცია შეიძლება იყოს კენჭისყრის დღემდე არაუგვიანეს 1 წლისა რეგისტრირებული ადგილობრივი არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი, რომლის წესდება ან დებულება (სადამფუძნებლო დოკუმენტი) რეგისტრაციის მომენტისათვის არჩევნების მონიტორინგს ან/და ადამიანის უფლებათა დაცვას ითვალისწინებს.

საერთაშორისო დამკვირვებელი ორგანიზაცია შეიძლება იყოს სხვა სახელმწიფოს წარმომადგენელი, სხვა სახელმწიფოში რეგისტრირებული ორგანიზაცია ან საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომლის სადამფუძნებლო დოკუმენტი/წესდება ითვალისწინებს არჩევნების მონიტორინგს, ადამიანის უფლებათა დაცვას და რომლის საქმიანობაც შემდეგ საერთაშორისოდ აღიარებულ პრინციპებს ეფუძნება:

- ▶▶ საქართველოს კანონმდებლობის, სუვერენიტეტისა და ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ნორმების პატივისცემა;
- ▶▶ საარჩევნო პროცესისათვის ხელის შეშლისგან თავის შეკავება;
- ▶▶ პოლიტიკური მიუკერძოებლობა;
- ▶▶ საარჩევნო პროცესის მონაწილეებისაგან ფინანსური დამოუკიდებლობა და დაფინანსების წყაროების გამჭვირვალობა;
- ▶▶ საერთაშორისო საარჩევნო დაკვირვების პრინციპების დეკლარაციით აღიარებული დებულებების დაცვა.

რა უფლებები აქვს დამკვირვებელს და საარჩევნო სუბიექტის წარმომადგენელს?

დამკვირვებელს, საარჩევნო სუბიექტის წარმომადგენელს უფლება აქვს:

- ▶▶ კენჭისყრის დღეს ნებისმიერ დროს იმყოფებოდეს კენჭისყრის შენობაში, შეუზღუდავად გადაადგილდეს საარჩევნო უბნის ტერიტორიაზე და თავისუფლად, დაუბრკოლებლად დააკვირდეს კენჭისყრის პროცესის ყველა ეტაპს ნებისმიერი ადგილიდან;
- ▶▶ კენჭისყრის დღეს ნებისმიერ დროს შეენაცვლოს მისი წარმდგენი ორგანიზაციის სხვა რეგისტრირებულ წარმომადგენელს;
- ▶▶ დაესწროს და დააკვირდეს საარჩევნო კომისიის სხდომებს;
- ▶▶ მონაწილეობა მიიღოს საარჩევნო ყუთების შემოწმებაში მათ დალუქვამდე და მათი გახსნის შემდეგ;
- ▶▶ დააკვირდეს ამომრჩეველთა სიებში ამომრჩეველთა რეგისტრაციას, საარჩევნო ბიულეტენებისა და სპეციალური კონვერტების გაცემას და მათ დამოწმებას კენჭისყრის პროცესისათვის ხელის შეუშლელად;
- ▶▶ დაესწროს ამომრჩეველთა ხმების დათვლისა და შედეგების შეჯამების პროცედურებს;
- ▶▶ დააკვირდეს გადასატანი საარჩევნო ყუთის მეშვეობით ხმის მიცემის პროცესს;
- ▶▶ დააკვირდეს ამომრჩეველთა ხმების დათვლას ისეთ პირობებში, რაც საარჩევნო ბიულეტენის ხილვადობას უზრუნველყოფს;
- ▶▶ დააკვირდეს საარჩევნო კომისიის მიერ კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელი ოქმისა და სხვა დოკუმენტების შედგენას;

- ▶ განცხადებით (საჩივრით) მიმართოს საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეს ხმის მიცემისა და კენჭისყრის პროცედურებთან დაკავშირებულ საკითხებზე და კონკრეტული დარღვევის დაფიქსირების შემთხვევაში, განცხადებით (საჩივრით) მიმართოს საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეს და მოითხოვოს რეაგირება;
- ▶ მოსთხოვოს ამომრჩეველს, უჩვენოს, რამდენი საარჩევნო ბიულეტენი და სპეციალური კონვერტი აქვს ხელში;
- ▶ გაასაჩივროს საარჩევნო კომისიის ქმედება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;
- ▶ დააკვირდეს საარჩევნო ყუთს, საარჩევნო ყუთში სპეციალური კონვერტების ჩაყრას, საარჩევნო ყუთების გახსნას, საარჩევნო ბიულეტენების დათვლას და ოქმების შედგენას; გაეცნოს საარჩევნო კომისიების მიერ შედგენილ კენჭისყრისა და არჩევნების შედეგების შემაჯამებელ ოქმებს, შესაბამისი საარჩევნო კომისიისგან მოითხოვოს და მიიღოს ამ ოქმების ასლები.

დამკვირვებელს, საარჩევნო სუბიექტის წარმომადგენელს, უფლება არ აქვს:

- ▶ ჩაერიოს საარჩევნო კომისიის ფუნქციებსა და საქმიანობაში;
- ▶ გავლენა მოახდინოს ამომრჩეველთა მიერ ნების თავისუფალ გამოვლენაზე;
- ▶ აგიტაცია გაუწიოს ამომრჩეველს რომელიმე საარჩევნო სუბიექტის სასარგებლოდ ან საწინააღმდეგოდ;
- ▶ ატაროს რომელიმე საარჩევნო სუბიექტის სიმბოლიკა და ნიშანი;
- ▶ კენჭისყრის დღეს კენჭისყრის შენობაში იმყოფებოდეს სამკერდე ნიშნის გარეშე.¹⁶

რა უფლებები აქვთ მედიის წარმომადგენლებს?

განცხადება პრესისა და მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებათა წარმომადგენლების აკრედიტაციის შესახებ შესაბამის საარჩევნო კომისიას კენჭისყრის დღემდე არაუგვიანეს მე-3 დღისა წარედგინება. კონკრეტულ საარჩევნო კომისიაში აკრედიტებულ მედიის წარმომადგენლებს აქვთ კენჭისყრის დღეს კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლება. კენჭისყრის დღეს მედიის ერთსა და იმავე ორგანიზაციას უფლება აქვს, საარჩევნო უბანში ერთდროულად არაუმეტეს 3 წარმომადგენლისა ჰყავდეს.

განცხადების წარდგენიდან 1 დღის ვადაში შესაბამისი საარჩევნო კომისიის მდივანი წყვეტს მედიის წარმომადგენლების აკრედიტაციის საკითხს და გადაწყვეტილების მიღებიდან 1 დღის ვადაში მათ აკრედიტაციის სათანადო მოწმობას, ხოლო აკრედიტაციაზე უარის თქმის შემთხვევაში, იმავე ვადაში სათანადო, დასაბუთებულ განკარგულებას გადასცემს.¹⁷

აკრძალულია კენჭისყრამდე 48 საათის განმავლობაში და კენჭისყრის დღის 20 საათამდე არჩევნებთან დაკავშირებული საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვის შედეგების გამოქვეყნება,

¹⁶ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 41.

¹⁷ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 44.

გარდა არჩევნების შესაძლო მონაწილეთა და კენჭისყრის დღეს არჩევნების მონაწილეთა რაოდენობისა.

ცესკოს N42/2012 დადგენილება განმარტავს იმ პროცედურებს, რომლებიც კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირებმა უნდა დაიცვან¹⁹.

ამ დადგენილების მიხედვით, საარჩევნო უბნის გახსნიდან (დილის 7 საათი) საუბნო საარჩევნო კომისიების შემაჯამებელი ოქმების შედგენის პერიოდის ჩათვლით კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირებთან ინტერვიუს ჩაწერა დასაშვებია მხოლოდ კენჭისყრის შენობის გარეთ. გარდა ამისა, კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირებს შეუძლიათ გადაიღონ არჩევნების მიმდინარეობის პროცესი. ფოტო/ვიდეო გადაღება კენჭისყრის შენობაში შესაძლებელია კომისიის თავმჯდომარის მიერ გამოყოფილი სპეციალური ადგილიდან (ისე, რომ ჩანდეს საარჩევნო ყუთი), საიდანაც ჩანს საარჩევნო პროცესი. ნებისმიერი პირისათვის გადასაღებად მინიმალური მანძილი არანაკლებ 3 მეტრით უნდა იყოს დაშორებული გადაღების სუბიექტიდან/ობიექტიდან. ინტერვიუს ჩაწერა და ფოტო/ვიდეო გადაღება ისე უნდა მოხდეს, რომ საარჩევნო პროცესს ხელი არ შეეშალოს.

გარდა ამისა, იმ უბნებში, სადაც მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე ამომრჩევლები (პოლიტიკური თანამდებობის პირები, საარჩევნო სუბიექტებისა და პოლიტიკური გაერთიანებების ხელმძღვანელები, რელიგიური ლიდერები) აძლევენ ხმას, ნებადართულია კენჭისყრის პროცესის გადაღება არა მხოლოდ სპეციალურად გამოყოფილი ადგილიდან. ამ შემთხვევაში, მედია საშუალებების წარმომადგენლებს შეუძლიათ, პროცესი არაუმეტეს 10 წუთისა გადაიღონ, რის შემდეგაც მათ ან უნდა დატოვონ უბანი, ან შენობაში გამოყოფილი სპეციალური ადგილი დაიკავონ.

ამ წესების დარღვევის შემთხვევაში, საუბნო საარჩევნო კომისია, ხმათა უმრავლესობით იღებს გადაწყვეტილებას შესაბამისი პირის კენჭისყრის შენობიდან გაძევების შესახებ.

როგორია დარღვევების გასაჩივრების პროცედურები?

განცხადება/საჩივარი გადაეცემა საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეს, მის მოადგილეს ან კომისიის მდივანს. კომისიის მდივანი რეგისტრაციაში გაატარებს განცხადებას/საჩივარს ჩანაწერთა წიგნში, ხოლო განმცხადებელს/მომჩივანს გადასცემს ცნობას (თავისი ხელმოწერით), რომელშიც აღინიშნება შესაბამისი განცხადების/საჩივრის კომისიაში მიღების თარიღი, დრო და სარეგისტრაციო ნომერი.

განცხადებაში/საჩივარში აღინიშნება:

- ა. განცხადების/საჩივრის შედგენის თარიღი და დრო;
- ბ. განმცხადებლის/მომჩივნის სახელი, გვარი და რეგისტრაციის ადგილი;

¹⁹ <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1748403>

- გ. საარჩევნო უბნის ნომერი;
- დ. მოწმის არსებობის შემთხვევაში – მისი სახელი, გვარი და რეგისტრაციის ადგილი;
- ე. დარღვევის არსი და მისი ჩადენის დრო;
- ვ. დამრღვევის დადგენის შემთხვევაში – მისი ის მონაცემები, რომელთა დადგენაც შესაძლებელი გახდა;
- ზ. დამრღვევის ახსნა-განმარტება (ასეთის არსებობის შემთხვევაში);
- თ. სხვა დამატებითი ინფორმაცია.

საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე ვალდებულია, განცხადებაზე/საჩივარზე სათანადო რეაგირება დაუყოვნებლივ მოახდინოს და აღმოფხვრას არსებული დარღვევა. თუ კომისიის თავმჯდომარემ არ ან ვერ აღმოფხვრა დარღვევა ან სხვაგვარი ფორმით უარი განაცხადა განცხადებაზე/საჩივარზე რეაგირებაზე, განმცხადებელს/მომჩივანს უფლება აქვს, იმავე დარღვევაზე განცხადება/საჩივარი ზემდგომ, შესაბამის საოლქო საარჩევნო კომისიას დაუყოვნებლივ წარუდგინოს. საოლქო საარჩევნო კომისია ვალდებულია, მიიღოს შესაბამისი ზომები დარღვევის აღმოსაფხვრელად და აღნიშნული განცხადების/საჩივრის განხილვისას შესაბამისი უბნის შედეგების ბათილობის საკითხზე იმსჯელოს.¹⁹

საარჩევნო კოდექსი განცალკევებით საუბრობს კენჭისყრისა და ხმის დათვლის პროცედურების დარღვევის შესახებ განცხადებებსა და საჩივრებზე.

- ▶▶ საარჩევნო უბანში კენჭისყრის პროცედურის დარღვევის შესახებ განცხადება/საჩივარი შედგენილი უნდა იქნეს კანონის დარღვევის შემჩნევისთანავე, კენჭისყრის დღის 7 საათიდან საარჩევნო ყუთის გახსნამდე.
- ▶▶ განცხადება/საჩივარი ხმის დათვლისა და კენჭისყრის შედეგების შეჯამების პროცედურების დროს ჩადენილი დარღვევების შესახებ და კენჭისყრის შედეგების გადასინჯვის ან ბათილად ცნობის მოთხოვნით შედგენილი უნდა იქნეს საარჩევნო ყუთის გახსნიდან კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელი ოქმის შედგენამდე.

აღნიშნულ განცხადებას/საჩივარს საოლქო საარჩევნო კომისიის მდივანი მისი მიღებისთანავე რეგისტრაციაში საოლქო საარჩევნო კომისიის სარეგისტრაციო ჟურნალში გაატარებს. კომისია მას განიხილავს და გადაწყვეტილებას საოლქო საარჩევნო კომისიაში განცხადების/საჩივრის რეგისტრაციიდან 2 დღის ვადაში იღებს. საოლქო საარჩევნო კომისია გადაწყვეტილებას იღებს განკარგულებით, რომელიც შეიძლება მხოლოდ სასამართლოში გასაჩივრდეს.²⁰

სასამართლოში სარჩელი/საჩივარი შეტანილად ითვლება სასამართლოში მისი რეგისტრაციის მომენტიდან. სასამართლოში სარჩელის/საჩივრის შეტანა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მოქმედებას არ აჩერებს. სასამართლოში სარჩელის/საჩივრის შეტანის შემთხვევაში, სასამართლო ვალდებულია, დაუყოვნებლივ აცნობოს შესაბამის საოლქო საარჩევნო კომისიას/ცესკოს სარჩელის/საჩივრის მიღების შესახებ. გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ სა-

¹⁹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 72.
²⁰ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 73, მუხლი 74.

სამართლო ვალდებულია, შესაბამის საოლქო საარჩევნო კომისიას/ცესკოს გადაწყვეტილების შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობოს. რაიონული/საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება მხარეებს მომდევნო დღის 12 საათამდე უნდა გადაეცეთ.

ხმის დათვლის პროცედურა

კენჭისყრის პროცედურა სრულდება და კენჭისყრის შენობა იკეტება 20:00 საათზე. ამ დროისთვის რიგში მდგომ ამომრჩევლებს ხმის მიცემა შეუძლიათ. მას შემდეგ, რაც ბოლო ამომრჩეველი მისცემს ხმას, კენჭისყრა დასრულებულად ცხადდება, რის შემდეგაც საუბნო საარჩევნო კომისია საარჩევნო ყუთის ტრილს ლუქავს. საუბნო საარჩევნო კომისიას შეუძლია, კენჭისყრა დამთავრებულად გამოაცხადოს 20 საათამდე ნებისმიერ დროს, თუ კენჭისყრაში მონაწილეობა ამომრჩეველთა სიაში შეყვანილმა ყველა ამომრჩეველმა მიიღო. კენჭისყრის დღის ჩანაწერთა წიგნში უნდა მიეთითოს ხმების დათვლის დროს კენჭისყრის შენობაში მყოფ პირთა ვინაობა.

საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირთა თანდასწრებით, კომისიის წევრთაგან წილისყრით შეარჩევს არანაკლებ სამ მთვლელს, ხოლო დამკვირვებლები თავიანთი შემადგენლობიდან ურთიერთშეთანხმებით შეარჩევენ არაუმეტეს ორ მეთვალყურეს. თუ დამკვირვებლები ვერ შეთანხმდებიან, მათგან ორ მეთვალყურეს წილისყრით კომისიის თავმჯდომარე გამოავლენს. საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე საარჩევნო უბანზე მყოფი საარჩევნო სუბიექტების წარმომადგენლებისაგან წილისყრით გამოავლენს არაუმეტეს 2 წარმომადგენელს, რომლებიც კომისიის წევრთაგან წილისყრით გამოვლენილ მთვლელებთან ერთად მონაწილეობენ ნამდვილი ან/და ბათილი საარჩევნო ბიულეტენების დათვლის პროცესში.²¹

მთვლელებს საარჩევნო ყუთი განცალკევებით მდგარ მაგიდაზე გადააქვთ და ადგილს ისე იკავებენ, რომ მოპირდაპირე მხარეს, ორი მეტრის დაშორებით საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრები და კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირები იმყოფებოდნენ. მთვლელების გვერდით დამკვირვებელთაგან გამოვლენილი ორი მეთვალყურე და ორი წარმომადგენელია.

მთვლელები ითვლიან კენჭისყრაში მონაწილე ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობას:

- ▶▶ ამომრჩეველთა ერთიანი სიის მიხედვით;
- ▶▶ ამომრჩეველთა სპეციალური სიის მიხედვით;
- ▶▶ გადასატანი საარჩევნო ყუთის სიის მიხედვით.

დამკვირვებელთაგან გამოვლენილი ერთი მეთვალყურე დგება მეორე მთვლელთან, ხოლო მეორე მეთვალყურე – მესამე მთვლელთან. მათ უფლება აქვთ, დააკვირდნენ დათვლის მთელ პროცედურას, მიუთითონ შეცდომაზე, მოითხოვონ შეცდომის გასწორება, ხოლო მოთხოვნის

²¹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 67.

შეუსრულებლობის შემთხვევაში, საუბნო საარჩევნო კომისიის მოქმედება ზემდგომ საოლქო საარჩევნო კომისიაში გაასაჩივრონ, შემდეგ კი – სასამართლოში. კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირებს უფლება აქვთ, მიუთითონ მთვლელს, ცალკე გადადოს ის საარჩევნო ბიულეტენები, რომელთა ნამდვილობაც საეჭვოდ იქნა მიჩნეული.

საუბნო საარჩევნო კომისია თავდაპირველად გადასატან საარჩევნო ყუთს ხსნის. საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე კომისიის წევრებისა და კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირთა თანდასწრებით საარჩევნო ყუთის ლუქის მთლიანობას ამოწმებს. თუ ლუქის მთლიანობა დარღვეული აღმოჩნდა, მაგრამ კომისია მიიჩნევს, რომ ამას არ გამოუწვევია კანონის მოთხოვნათა დარღვევა, კომისიის განკარგულებით, კენჭისყრის შედეგების შეჯამების პროცედურა გრძელდება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, საარჩევნო ყუთი ილუქება და საუბნო საარჩევნო კომისიის განკარგულებასთან ერთად დაუყოვნებლივ გადაეცემა ზემდგომ საოლქო საარჩევნო კომისიას.

მთვლელები გადასატან საარჩევნო ყუთში არსებულ სპეციალურ კონვერტებს მაგიდაზე ათავსებენ, რის შემდეგაც:

- ▶ ამოწმებენ გადასატან საარჩევნო ყუთში საკონტროლო ფურცლის არსებობას;
- ▶ გადასატან საარჩევნო ყუთში არსებულ საკონტროლო ფურცელს კომისიაში შედარების მიზნით შენახულ საკონტროლო ფურცელს ადარებენ.

თუ დარღვევა არ გამოვლინდა, საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე მიუთითებს მთვლელებს, სპეციალური კონვერტები დროებით გადასატან ყუთში დააბრუნონ. თუ გადასატან საარჩევნო ყუთში საკონტროლო ფურცელი არ აღმოჩნდა ან საკონტროლო ფურცლებს შორის განსხვავება გამოვლინდა, ყველა სპეციალური კონვერტი და საარჩევნო ბიულეტენი, პაკეტად შეიკვრება და „ბათილია“ დაეწერება. დოკუმენტაცია საარჩევნო უბანში კენჭისყრისა და ხმის დათვლის პროცედურების დასრულების შემდეგ ზემდგომ საოლქო საარჩევნო კომისიას გადაეცემა.

შემდეგ იხსნება ძირითადი საარჩევნო ყუთი. საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე კომისიის წევრებისა და კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე პირთა თანდასწრებით საარჩევნო ყუთის ლუქის მთლიანობას ამოწმებს. თუ ლუქის მთლიანობა დარღვეული აღმოჩნდა, მაგრამ კომისია მიიჩნევს, რომ ამას არ გამოუწვევია კანონის მოთხოვნათა დარღვევა, კომისიის განკარგულებით კენჭისყრის შედეგების შეჯამების პროცედურა გრძელდება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, საარჩევნო ყუთი ილუქება და საუბნო საარჩევნო კომისიის განკარგულებასთან ერთად ზემდგომ საოლქო საარჩევნო კომისიას დაუყოვნებლივ გადაეცემა. მთვლელები:

- ▶ ძირითად საარჩევნო ყუთში არსებულ სპეციალურ კონვერტებს და საარჩევნო ბიულეტენებს მაგიდაზე ათავსებენ;
- ▶ ამოწმებენ ძირითად საარჩევნო ყუთში საკონტროლო ფურცლის არსებობას და ძირითად საარჩევნო ყუთში არსებულ საკონტროლო ფურცელს კომისიაში შედარების მიზნით შენახულ საკონტროლო ფურცელს ადარებენ.

თუ ძირითად საარჩევნო ყუთში საკონტროლო ფურცელი არ აღმოჩნდა ან საკონტროლო ფურცლებს შორის განსხვავება გამოვლინდა, ყველა სპეციალური კონვერტი და საარჩევნო ბიულეტენი შეიფუთება და დაილუქება, შედგება სათანადო ოქმი და ზემდგომ საოლქო საარჩევნო კომისიას დაუყოვნებლივ გადაეცემა.

- ბათილი ბიულეტენები ცალკე დასტად იკვრება და მათი საერთო რაოდენობა მიეთითება. დადგენილი ნიმუშის საარჩევნო ბიულეტენი მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიიჩნევა ბათილად, თუ:
- ა. საარჩევნო ბიულეტენი დამოწმებული არ არის ამომრჩეველთა რეგისტრატორის ხელმოწერითა და სპეციალური ბეჭდით;
 - ბ. შეუძლებელია იმის დადგენა, რომელ საარჩევნო სუბიექტს მისცა ხმა ამომრჩეველმა;
 - გ. სპეციალურ კონვერტში აღმოჩნდა დადგენილ რაოდენობაზე მეტი საარჩევნო ბიულეტენი;
 - დ. სპეციალური კონვერტი არ შეესაბამება დადგენილ ნიმუშს;
 - ე. საარჩევნო ბიულეტენი საარჩევნო ყუთში სპეციალური კონვერტის გარეშე აღმოჩნდა;
 - ვ. საარჩევნო ბიულეტენი განკუთვნილი იყო სხვა საარჩევნო უბნისათვის.

პირველი მთვლელი სპეციალური კონვერტიდან საარჩევნო ბიულეტენს იღებს, აცხადებს, ვისთვისაა მიცემული ხმა, და ერთი სახის საარჩევნო ბიულეტენს მეორე მთვლელს გადასცემს, მეორე სახისას – მესამე მთვლელს და ა. შ., ხოლო სპეციალურ კონვერტს ცალკე დებს. მთვლელები საარჩევნო ბიულეტენებს ცალ-ცალკე აწყობენ, თითოეული საარჩევნო სუბიექტისათვის მიცემული ხმების შესაბამისად. ცალკე ეწყობა დაუდგენელი ნიმუშის და მთვლელების მიერ ბათილად მიჩნეული საარჩევნო ბიულეტენები, ცალკე – ის საარჩევნო ბიულეტენები, რომელთა ნამდვილობაც საეჭვოდ იქნა მიჩნეული.

- საარჩევნო ბიულეტენების დახარისხების შემდეგ საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე მთვლელებს მიუთითებს, დაითვალონ:
- ▶▶ ბათილად მიჩნეული საარჩევნო ბიულეტენები;
 - ▶▶ თითოეული საარჩევნო სუბიექტისთვის მიცემული ხმები.

საარჩევნო სუბიექტისთვის კუთვნილი ყოველი 10 საარჩევნო ბიულეტენი ლითონის შემკვრით იკვრება და ყოველ შეკვრას, როგორც სრულს, ისე არასრულს, შეკრული საარჩევნო ბიულეტენების რაოდენობა ეწერება. ეს შეკვრები, თავის მხრივ, დასტად იკვრება. საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე თითოეული საარჩევნო სუბიექტის მიერ მიღებული ხმების რაოდენობას აცხადებს. კომისიის მდივანი კომისიის თავმჯდომარესთან ერთად, მონაცემების სისწორის გადამოწმების მიზნით, ამოწმებს შეესაბამება თუ არა ერთმანეთს საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული ხმათა რაოდენობისა და ბათილი საარჩევნო ბიულეტენების ჯამი ამომრჩეველთა ხელმოწერების რაოდენობას. საარჩევნო სუბიექტის კუთვნილი საარჩევნო ბიულეტენების დასტა და ბათილი საარჩევნო ბიულეტენები მხოლოდ ამ შესაბამისობის დადგენის შემდეგ ილუქება.

კენჭისყრის შედეგების შემოწმებალი ოქმის შედგენა და შედეგების გამოცხადება

საუბნო საარჩევნო კომისიის მდივანი საარჩევნო ბიულეტენების დალუქვის შემდეგ, საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარესთან შეთანხმებით, კენჭისყრის შედეგების შემოწმებალი

ოქმს/ოქმებს ავსებს. კომისიის ყველა წევრი ვალდებულია, ხელი მოაწეროს კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელ ოქმს/ოქმებს. თუ კომისიის წევრი არ ეთანხმება კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელ ოქმებში შეტანილ მონაცემებს, მას უფლება აქვს, მათ წერილობით განსხვავებული აზრი დაურთოს, მაგრამ ვალდებულია, ოქმებს ხელი მოაწეროს. კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელი ოქმები საუბნო საარჩევნო კომისიის სპეციალური ბეჭდით მოწმდება.

საუბნო საარჩევნო კომისია ვალდებულია კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელი ოქმების ასლები საჯაროდ გამოაკრას. კომისია კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელი ოქმების ასლებს, არსებობის შემთხვევაში, თანდართულ განსხვავებულ აზრთან ერთად, მოთხოვნისთანავე კენჭისყრის შენობაში ყოფნის უფლების მქონე ყველა პირს დაუყოვნებლივ გადასცემს.

ყველა პროცედურის დასრულების შემდეგ საუბნო საარჩევნო კომისიის სარეგისტრაციო ჟურნალი და კენჭისყრის დღის ჩანაწერთა წიგნი იხურება. კენჭისყრის დღის ჩანაწერთა წიგნს კომისიის თავმჯდომარე და მდივანი აწერენ ხელს და იგი კომისიის სპეციალური ბეჭდით მოწმდება.

კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელი ოქმები არ ილუქება. საუბნო საარჩევნო კომისია ლუქავს:

- ▶▶ კენჭისყრის დღის ჩანაწერთა წიგნს განცხადებებთან/საჩივრებთან ერთად;
- ▶▶ საუბნო საარჩევნო კომისიის სარეგისტრაციო ჟურნალს;
- ▶▶ საუბნო საარჩევნო კომისიის სპეციალურ ბეჭედს.

საუბნო საარჩევნო კომისიის უფლებამოსილი პირები საოლქო საარჩევნო კომისიას საარჩევნო ინვენტარს და საარჩევნო დოკუმენტაციის ყუთს/ტომარას, რომელშიც მოთავსებულია დალუქული საარჩევნო დოკუმენტაცია გადასცემენ. ამასთან დაკავშირებით დგება მიღება-ჩაბარების აქტი. მიღება-ჩაბარების აქტს ხელს საარჩევნო დოკუმენტაციის გამცემი და მიმღები პირები აწერენ, რის შემდეგაც თითოეულს აქტის თითო ეგზემპლარი გადაეცემა.

საოლქო საარჩევნო კომისია საუბნო საარჩევნო კომისიების შემაჯამებელი ოქმების საფუძველზე, საქართველოს საარჩევნო კანონმდებლობის დარღვევის განხილვის შედეგების გათვალისწინებით, კენჭისყრის დღიდან არაუგვიანეს მე-11 დღისა რეფერენდუმის, საქართველოს პრეზიდენტის არჩევნების, საქართველოს პარლამენტის არჩევნების, ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს – საკრებულოს, მერის/გამგებლის არჩევნების შედეგებს აჯამებს, საქართველოს პარლამენტის, საკრებულოსა და მერის/გამგებლის არჩევნების შედეგებს და საარჩევნო ოლქში გამართული კენჭისყრისა და არჩევნების შედეგების შემაჯამებელ ოქმებს ადგენს, რომლებსაც არაუგვიანეს მომდევნო დღისა ცესკოს გადასცემს. საოლქო საარჩევნო კომისიის ყველა წევრი, რომელიც ესწრება კომისიის სხდომას, ვალდებულია, კენჭისყრის/არჩევნების შედეგების შემაჯამებელ ოქმს ხელი მოაწეროს. ოქმი საოლქო საარჩევნო კომისიის ბეჭდით მოწმდება. თუ საოლქო საარჩევნო კომისიის წევრი არ ეთანხმება კენჭისყრის/არჩევნების შედეგების შემაჯამებელ ოქმში შეტანილ მონაცემებს, მას უფლება აქვს, ოქმში აღნიშნოს, რას არ ეთანხმება, და ოქმს წერილობით დაურთოს განსხვავებული აზრი. საოლქო საარჩევნო კომისია საარჩევნო ოლქში გამართული კენჭისყრისა და არჩევნე-

ბის შედეგების შემაჯამებელ ოქმებს არაუგვიანეს მომდევნო დღისა ცესკოს გადასცემს. საოლქო საარჩევნო კომისიის შემაჯამებელი ოქმის ასლი, მისი მოთხოვნის შემთხვევაში, პარტიის/საარჩევნო ბლოკის/საინიციატივო ჯგუფის წარმომადგენლებს და დამკვირვებელი ორგანიზაციის დამკვირვებლებს დაუყოვნებლივ გადაეცემა.

ცესკო საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიებისაგან მიღებული ოქმების საფუძველზე, კენჭისყრის დღიდან არაუგვიანეს მე-19 დღისა თავის სხდომაზე საქართველოს პარლამენტის, საქართველოს პრეზიდენტის, ქალაქ თბილისის მერისა და ქალაქ თბილისის საკრებულოს არჩევნების შედეგებს აჯამებს და არჩევნების შედეგების შემაჯამებელ ოქმს ადგენს. არჩევნების შედეგების შემაჯამებელ ოქმს ხელს ცესკოს თავმჯდომარე და ცესკოს მდივანი აწერენ. ოქმის ასლები ყველა დაინტერესებულ პირს გადაეცემა.

არჩევნების საბოლოო შედეგების შეჯამებისთანავე, ცესკო თავის ვებგვერდზე აქვეყნებს ცნობას არჩევნების შედეგების შესახებ თითოეული საარჩევნო უბნის მიხედვით და არაუგვიანეს მომდევნო დღისა მას პრესისა და მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებებს გადასცემს. არჩევნების შედეგები ძალაში შედის ცესკოს მიერ არჩევნების შედეგების შემაჯამებელი ოქმის გამოცემისთანავე.

პროცესული ჩართულობა არჩევნების უფლებ

რა არის მნიშვნელოვანი არჩევნების შემდეგ?

საარჩევნო პროცესი არჩევნების დამთავრებასთან ერთად არ სრულდება.

დემოკრატიული საზოგადოება ეფუძნება რწმენას, რომ თითოეული მოქალაქის ხმა გავლენას ახდენს გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე. ერთ-ერთი საშუალება არის არჩევნების ჩატარება და წარმომადგენლების არჩევა. ასევე ერთ-ერთი გზა არის წავახალისოთ ინდივიდები და სხვადასხვა ჯგუფები, რომ გაახმოვანონ საკუთარი მოსაზრებები, დაიცვან ისინი და გადადგან ქმედითი ნაბიჯები. აქტიური მოქალაქეობა გულისხმობს მონაწილეობას არა მხოლოდ არჩევნების დღეს, არამედ ხელისუფლების საქმიანობის მუდმივ კონტროლს და მისი ანგარიშვალდებულების უზრუნველყოფას. ჩვენ შეგვიძლია:

- ▶ ჩავერთოთ სხვადასხვა სამოქალაქო აქტივობებში;
- ▶ შევექმნათ ბლოგები, გამოვცეთ გაზეთები, ვაწარმოოთ კამპანიები და გამოვიყენოთ სოციალური მედია ამ მიზნით;
- ▶ შევადგინოთ პეტიციები და მოვახდინოთ იმ ინიციატივების ლობირება, რომლებიც ჩვენთვის და სხვადასხვა ინტერესთან ჯგუფებისთვის მნიშვნელოვანია;
- ▶ მონაწილეობა მივიღოთ სხვადასხვა საზოგადოებრივ ფორუმებში;
- ▶ გამოვითხოვოთ საჯარო ინფორმაცია, რომელიც არის ძალაუფლების წყარო და საშუალებას იძლევა, ვაკონტროლოთ ჩვენს მიერ არჩეული ხელისუფლება.

როგორ გამოვიტხოვოთ საჯარო ინფორმაცია?

ინფორმაციის თავისუფლება

იმისათვის, რომ მოქალაქეებმა აკონტროლონ მათ მიერ არჩეული ხელისუფლება და სრულფასოვნად მიიღონ მონაწილეობა სახელმწიფოს მართვაში, ისინი უნდა ფლობდნენ საჯარო ინფორმაციას. სახელმწიფო მოქალაქეთა მიერ გადახდილი გადასახადებით ფინანსდება. შესაბამისად, საზოგადოებას აქვს სრული უფლება, მოითხოვოს საჯარო ინფორმაცია ხელისუფლების საქმიანობის და იმ გადაწყვეტილებების შესახებ, რომლებიც მათი სახელით მიიღება.

სახელმწიფო ორგანოთა გამჭვირვალობა დემოკრატიული მმართველობის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს.

აღნიშნული უფლება საქართველოს კონსტიტუციითა დაცული და ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის ინფორმაციის თავისუფლების თავით გარანტირებული. კონსტიტუციის 24-ე მუხლის თანახმად, „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია, გამოთქვას და გაავრცელოს თავისი აზრი ზეპირად, წერილობით ან სხვაგვარი საშუალებით.“

რა არის საჯარო ინფორმაცია?

საჯარო ინფორმაცია არის – ოფიციალური დოკუმენტი (მათ შორის, ნახაზი, მაკეტი, გეგმა, სქემა, ფოტოსურათი, ელექტრონული ინფორმაცია, ვიდეო და აუდიო ჩანაწერები) ანუ საჯარო დაწესებულებაში დაცული, აგრეთვე საჯარო დაწესებულების ან მოსამსახურის მიერ სამსახურებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით მიღებული, დამუშავებული, შექმნილი ან გაგზავნილი ინფორმაცია.

ვისზე ვრცელდება საჯარო ინფორმაციის გაცემის ვალდებულება?

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მოთხოვნა ვრცელდება არამართო სახელმწიფო დაწესებულებებზე, არამედ ადგილობრივი თვითმმართველობის და მმართველობის ორგანოებზე, აგრეთვე საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებზე. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი ყველა ამ დაწესებულებას საჯარო დაწესებულებას უწოდებს.

ვინ წარმოადგენს საჯარო დაწესებულებას?

საჯარო დაწესებულებად ჩაითვლება ნებისმიერი პირი, რომელიც კანონმდებლობის საფუძველზე, საჯარო უფლებამოსილებებს ამ უფლებამოსილებების განხორციელებისას ასრულებს.

ვის შეუძლია საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვა?

საჯარო ინფორმაცია უნდა იყოს ღია და მისი მიღება შეუძლია ნებისმიერ იურიდიულ და ფიზიკურ პირს მისი მოქალაქეობის მიუხედავად. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 37-ე მუხლის თანახმად, „ყველას აქვს უფლება, მოითხოვოს საჯარო ინფორმაცია მისი ფიზიკური ფორმისა და შენახვის მდგომარეობის მიუხედავად და აირჩიოს საჯარო ინფორმაციის მიღების ფორმა.“

რა შემთხვევაში არ გაიცემა ინფორმაცია?

ინფორმაციის ღიაობა ორ შემთხვევაშია შეზღუდული: როდესაც ეს კანონითაა გათვალისწინებული და როცა დადგენილი წესით იგი სახელმწიფო, კომერციულ და პირად საიდუმლოებას მიეკუთვნება.

საჯარო დაწესებულებას მხოლოდ კანონით ბუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში აქვს უფლება, გაასაიდუმლოს ესა თუ ის ინფორმაცია. ასეთ შემთხვევებში საჯარო დაწესებულებამ

უნდა დაასაბუთოს, რომელი ნორმის საფუძველზე მოხდა ინფორმაციის გასაიდუმლოება. გასაიდუმლოებულ ინფორმაციას უნდა მიენიჭოს გრიფი „საიდუმლო“. საიდუმლო ინფორმაციათა შორის ყველაზე მნიშვნელოვანს სახელმწიფო საიდუმლოება წარმოადგენს. ამა თუ იმ ინფორმაციის სახელმწიფო საიდუმლოებად მიჩნევა „სახელმწიფო საიდუმლოების შესახებ“ საქართველოს 1996 წლის კანონის შესაბამისად უნდა მოხდეს. ამ კანონის მიხედვით, თანამდებობის პირთა მხოლოდ შეზღუდულ წრეს გააჩნია სახელმწიფო საიდუმლოებად ამა თუ იმ ინფორმაციის მიკუთვნების უფლებამოსილება.

ვის დაეკისრება პასუხისმგებლობა საიდუმლო ინფორმაციის გამჟღავნების შემთხვევაში?

საიდუმლო ინფორმაციის უკანონოდ მოპოვება, გასაჯაროება ან გავრცელება დაუშვებელია, თუმცა თუ საიდუმლო დოკუმენტი ან მასალა თავის მხრივ შეიცავს ამა თუ იმ თანამდებობის პირის უკანონო საქმიანობის, კორუფციული გარიგებების ან სხვა ისეთი ფაქტების მამხილებელ ინფორმაციას, რომლის მიმართაც არსებობს მაღალი საჯარო ინტერესი, საქართველოს კანონმდებლობა იცავს მამხილებელ პირს.

საქართველოს კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ მხილების თავისუფლებას და მამხილებელთა დაცვას გამოხატვის თავისუფლების ფარგლებში აქცევს;²² მაგალითად, იმ შემთხვევაში, თუ საჯარო დაწესებულების თანამშრომელი გაასაჯაროებს მის ხელთ არსებულ ინფორმაციას, რომლის დაცვა მას სამსახურებრივად ევალება, თუმცა გასაჯაროება უკანონობის მხილებას ემსახურება, მას პასუხისმგებლობა არ დაეკისრება.

როგორ გამოვითხოვოთ საჯარო ინფორმაცია?

საქართველოში ინფორმაციის გამოთხოვისთვის წერილობითი პროცედურაა დადგენილი. შესაბამის საჯარო დაწესებულებას დაინტერესებულმა პირმა კონკრეტული ინფორმაციის გაცემის თხოვნით უნდა მიმართოს, ხოლო საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, უზრუნველყოს ამ ინფორმაციის გაცნობის შესაძლებლობა დაუყოვნებლივ ან არა უგვიანეს 10 დღისა (ამ შემთხვევაში საჯარო დაწესებულება ვალდებულია მოთხოვნისთანავე აცნობოს ამის შესახებ განმცხადებელს). ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმის გადაწყვეტილების მიღებისას, საჯარო დაწესებულება ასევე ვალდებულია, ამის შესახებ 3 დღის ვადაში აცნობოს განმცხადებელს და განუმარტოს მას მისი უფლებები და გასაჩივრების წესი.

შეიძლება თუ არა ინფორმაციის მიღება გეპირი მოთხოვნის საფუძველზე?

იმისათვის, რომ პირმა მისთვის სასურველი საჯარო ინფორმაცია მიიღოს, მან შესაბამის საჯარო დაწესებულებაში წერილობითი განცხადება უნდა წარადგინოს. საჯარო დაწესებულება უფლებამოსილია, ინფორმაცია გეპირი მოთხოვნის საფუძველზეც გასცეს, მაგრამ ეს ამ დაწესებულების უფლებაა და არა მოვალეობა. ამავე დროს, საჯარო დაწესებულებას არა აქვს უფლება, მოსთხოვოს პირს ინფორმაციის მოთხოვნის მოტივის ან მიზნის დასახელება.

²² საქართველოს კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ მე-3 მუხლის პირველი პუნქტის „თ“ ქვეპუნქტი.

რა ვადაში უნდა გავიცინო ინფორმაცია?

ინფორმაციის დროულად მიწოდება მნიშვნელოვანია. ხშირად დაინტერესებული პირებისათვის ინფორმაცია ღირებულია მხოლოდ დროის ხანმოკლე მონაკვეთში. ამიტომაც, მათთვის მნიშვნელოვანია, ამ ინფორმაციაზე რაც შეიძლება სწრაფად მიუწვდებოდეთ ხელი. კოდექსის მოთხოვნით, საჯარო ორგანომ ინფორმაცია დაუყოვნებლივ, ინფორმაციის მოთხოვნისთანავე უნდა გასცეს. ეს განცხადება უნდა მოხვდეს ინფორმაციის გაცემაზე პასუხისმგებელ პირთან. ყველა საჯარო დაწესებულებაში უნდა არსებობდეს სპეციალურად ინფორმაციის გაცემაზე უფლებამოსილი პირი, რომელიც ვალდებულია, დაუყოვნებლივ შეუდგეს ამ განცხადების განხილვას და გადაწყვეტილება იმავე დღეს მიიღოს.

თუ ინფორმაციის გაცემაზე პასუხისმგებელ პირს ამ საჯარო დაწესებულებაში სხვა მოვალეობებიც გააჩნია, მან ჯერ ინფორმაციის გაცემის შესახებ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს და შემდეგ დაუბრუნდეს სხვა უფლებამოსილებების შესრულებას. თუ ერთი და იმავე დღეს ადმინისტრაციულ ორგანოში ერთბაშად რამოდენიმე განცხადება შევა, ინფორმაციის გაცემაზე პასუხისმგებელი პირი მათ შესვლის რიგითობის მიხედვით განიხილავს.

რიგ შემთხვევებში, ინფორმაციის დაუყოვნებლივ გაცემა შეუძლებელია. ამიტომაც, გამოწვევის სახით, კოდექსი ითვალისწინებს ინფორმაციის გაცემის ათდღიან ვადას. ათდღიან ვადას უნდა მიმართონ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ:

- ა. მოთხოვნის სრულყოფილად დაკმაყოფილებისათვის აუცილებელია ინფორმაციის მოძიება სხვა დასახლებულ პუნქტში არსებული სტრუქტურული ქვედანაყოფიდან.
- ბ. მოთხოვნის სრულყოფილად დაკმაყოფილებისათვის აუცილებელია ინფორმაციის მოპოვება სხვა საჯარო დაწესებულებიდან.
- გ. აუცილებელია სხვადასხვა ტიპის, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი დოკუმენტების მოძიება და დამუშავება.
- დ. მოთხოვნის დაკმაყოფილებისათვის კანონმდებლობა მოითხოვს, რომ ჩატარდეს კონსულტაციები სხვა დასახლებულ პუნქტში არსებულ სტრუქტურულ ქვედანაყოფთან ან სხვა საჯარო დაწესებულებასთან.

ათდღიანი ვადის აუცილებლობის შემთხვევაში, ამის შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს ინფორმაციის მომთხოვნს. ასევე ის უნდა გააფრთხილონ, თუ ზუსტად რამდენი დღე დასჭირდება ინფორმაციის გაცემას.

შეიძლება თუ არა ინფორმაციის გაცემაზე უარის გასაჩივრება?

თუ ადმინისტრაციული ორგანო გაასაიდუმლოებს რაიმე დოკუმენტს, ეს არ ნიშნავს, რომ ამ გადაწყვეტილების გადასინჯვა შეუძლებელია. დაინტერესებულ პირს უფლება აქვს, გაასაჩივროს აღნიშნული გადაწყვეტილება როგორც სასამართლოში, ასევე ზემდგომ ადმინისტრაციულ ორგანოში. დაინტერესებულ პირს შეუძლია, მოითხოვოს, ერთის მხრივ, მიღებული გადაწყვეტილების გაუქმება ან შეცვლა და მატერიალური ან არამატერიალური ზიანის ანაზღაურება. ინფორმაციის თავისუფლების თავთან დაკავშირებით საჯარო დაწესებულებასა და კერძო პირს შორის წარმოქმნილი დავის დროს მტკიცების ტვირთი მთლიანად საჯარო დაწესებულებას ეკისრება.

ამ ნორმის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ყველა ადმინისტრაციული ორგანო კანონმდებლობის ზუსტი დაცვით უნდა მოქმედებდეს და გადაწყვეტილების მიღებისას უნდა დაასაბუთოს, რომელი საკანონმდებლო თუ კანონქვემდებარე აქტის საფუძველზე მიიღო გადაწყვეტილება.

შეიძლება თუ არა საჯარო დაწესებულებების სხდომებზე დასწრება?

საჯარო დაწესებულებათა სხდომები ღიაა, რადგან მნიშვნელოვანი ინფორმაციის წარდგენა არა მხოლოდ ოფიციალური დოკუმენტების სახით, არამედ საჯარო უფლებამოსილების განხორციელების პროცესში ხდება. საზოგადოებას აქვს უფლება, იცოდეს, რა პოზიცია გამოხატა კოლეგიური საჯარო დაწესებულების წევრმა სხდომის დროს, რა სახის საკითხები იხილება სხდომაზე, მოხდა თუ არა საკითხის ყოველმხრივი განხილვა და როგორ მივიდა კოლეგიური საჯარო დაწესებულება საბოლოო გადაწყვეტილებამდე. ამ ინფორმაციის გარეშე კოლეგიური საჯარო დაწესებულების წევრის და მთლიანად დაწესებულების მუშაობის შეფასება შეუძლებელია.

კოლეგიურ საჯარო დაწესებულებად ჩაითვლება ისეთი დაწესებულება, სადაც გადაწყვეტილების მიღება კოლეგიურად ორი ან მეტი პირის მიერ კენჭისყრის საფუძველზე ან კანონმდებლობით დადგენილი სხვა წესით ხდება. ამასთან, არ არის აუცილებელი, რომ სხდომას ოფიციალური სახე ჰქონდეს. სხდომა ღიაა, თუკი კოლეგიური საჯარო დაწესებულების წევრები გადაწყვეტილების არა მარტო მიღების, არამედ მომზადების მიზნითაც იკრიბებიან.

იმისათვის, რომ საზოგადოებამ შესძლოს მისთვის საინტერესო სხდომაზე დასწრება, სხდომის გამართვისა და განსახილველი საკითხების შესახებ მას წინასწარ უნდა ეცნობოს. რაც იმას ნიშნავს, რომ ყოველმა საჯარო დაწესებულებამ სხდომამდე ერთი კვირით ადრე უნდა გამოაცხადოს სხდომის ჩატარების ადგილის, დროისა და დღის წესრიგის შესახებ, ხოლო თუკი სხდომაზე განზრახულია საიდუმლო საკითხების განხილვა, აგრეთვე სხდომის დახურვის თაობაზე გადაწყვეტილების შესახებ.

შესაძლებელია, წარმოიშვას სხდომის დაუყოვნებლივი გამართვის აუცილებლობა, რა დროსაც ერთკვირიანი ვადის დაცვა ვერ მოხერხდება. ამიტომ, გადაუდებელი აუცილებლობისას, კოდექსი ითვალისწინებს სხდომის გამართვას, წინასწარი გამოცხადების ვადის დაცვის გარეშე. როგორც კი წარმოიშვება სხდომის დადგენილ ვადაზე ადრე გამართვის აუცილებლობა და შესაბამისს გადაწყვეტილებასაც მიიღებენ, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, დაუყოვნებლივ გამოაცხადოს გადაუდებელი სხდომის ჩატარების ადგილის, დროისა და დღის წესრიგის შესახებ.

დაუშვებელია სხდომაზე დასასწრებად საგანგებო მოსაწვევის მოთხოვნა. სხდომაზე დასწრების მსურველთა შეზღუდვა შეიძლება დაწესდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ფიზიკურად ყველა მსურველის სხდომის დარბაზში მოთავსება შეუძლებელია. ასეთ შემთხვევაში, შეიძლება დაწესდეს სხდომაზე დასწრების სპეციალური წესი. ისეთმა საჯარო დაწესებულებებმა, რომელთა სხდომების მიმართ საზოგადოების ინტერესი მუდმივად მაღალია, საზოგადოებისათვის სხდომათა ხელმისაწვდომობის ფართო შესაძლებლობა უნდა შექმნან.

კოდექსი ითვალისწინებს სხდომის დახურვის შესაძლებლობას, თუკი ეს სახელმწიფო, კომერციულ ან პირად საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად არის აუცილებელი. თუ სხდომის დღის წესრიგში შეტანილია რამოდენიმე საკითხი, რომელთაგან მხოლოდ ნაწილი შეიცავს საიდუმლო ინფორმაციას, ასეთ შემთხვევაში უნდა დაიხუროს არა მთლიანად სხდომა, არამედ მხოლოდ სხდომის ის ნაწილი, რომლის დროსაც საიდუმლო ინფორმაცია განიხილება.

1 კა არის მნიშვნელოვანი?

გიფიქრია თუ არა ოდესმე, რა არის მნიშვნელოვანი შენთვის, როგორც მოქალაქისთვის? შეიძლება იფიქრო იმაზეც, თუ რა შეიძლება გააკეთო, რათა როგორც მოქალაქემ, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობა მიიღო? ხშირად არჩევნები და არჩევანის უფლება სწორედ სამოქალაქო მონაწილეობასთან არის ასოცირებული. არჩევნები და ხმის მიცემის უფლება დემოკრატიის მნიშვნელოვანი შემადგენელია. არჩევნების შედეგებს შეუძლია, არსებითი გავლენა იქონიოს შენი ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტზე.

მიუხედავად იმისა, რომ ბევრს საარჩევნო ასაკისთვისაც არ მიუღწევია, არაერთი ახალგაზრდა დემოკრატიულ პროცესში სხვასხვაგვარად მონაწილეობს. ისინი მოქმედებენ იმისდა მიხედვით, თუ რა არის მათთვის მნიშვნელოვანი.

რა არის მნიშვნელოვანი შენთვის?

მოახდინე იმ იდეების იდენტიფიცირება, რომლებსაც მნიშვნელოვნად მიიჩნევ და დაკავშირებულია ხალხთან, ადგილებთან, საკითხებთან ან მოვლენებთან.

შენი აზრით, რა საჭიროებს ცვლელლებს? ჩამოწერე ახალი იდეები.

როგორ ფიქრობ, რისი გაკეთება შეგიძლია პირადად შენ ამ ცვლილებების განხორციელებისთვის?

გადაწყვეტილების მიღება, რომელიც მოქმედებას უკავშირდება, მოკვლევის პროცესს მოიცავს. როდესაც გეგმავ, თუ რა უნდა მოიმოქმედო მნიშვნელოვანი ცვლილებებისთვის შენს სახლში, სკოლაში ან თემში, კვლევის მოდელს მიმართავ. რას მოიცავს მოდელის თითოეული საფეხური?

2 კანონის კვალი

რა აზრი მოგდით თავში, როცა გესმით სიტყვა პასუხისმგებლობა? რუტინული სამუშაო? სასკოლო/საუნივერსიტეტო დავალებები? აკავშირებთ თუ არა პასუხისმგებლობას მოქალაქეობასთან? დროთა განმავლობაში მოქალაქეთა პასუხისმგებლობების ნაწილი შეიცვალა. თუმცა ძირეული პასუხისმგებლობები ხშირად დაკავშირებულია ღირებულებებთან, რომლებიც არ შეცვლილა, ამ ღირებულებებთან დაკავშირებულმა ქმედებებმა კი ცვლილება განიცადა.

რა არის შენი, როგორც მოქალაქის პასუხისმგებლობა?

რამდენად განსხვავებული იქნებოდა შენი ცხოვრება 1800 წელს რომ დაბადებულიყავი?

ქვემოთ ჩამოთვლილია საქართველოში 2015 წლისათვის არსებული სამინისტროები. როგორ ფიქრობ, რაზე არის პასუხისმგებელი თითოეული მათგანი? ცხრილში მიუწერეთ თითოეული სამინისტროს პასუხისმგებლობის სფერო, ასევე კონკრეტული ღონისძიებები, რომლებსაც ეს უწყებები მიმართავენ.

- ▶▶ საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს სპორტისა და ახალგაზრდობის საქმეთა სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს ენერჯეტიკის სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების სამინისტრო
- ▶▶ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

- ▶ საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაციის საკითხებში
- ▶ საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში
- ▶ საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი დიასპორის საკითხებში

შეავსე ცხრილი და პასუხი გაეცით შემდეგ შეკითხვებს:

1. რა არის აღნიშნული სამინისტროს ან დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქცია?
2. რა არის აღნიშნული სამინისტროს 2-3 ძირითადი, ყველაზე მნიშვნელოვანი პასუხისმგებლობა?
3. რა სერვისს, პროგრამას სთავაზობს აღნიშნული სამინისტრო მოქალაქეებს (კონკრეტული მაგალითები)?
4. რა შეხება აქვს აღნიშნულ სამინისტროს/დეპარტამენტს შენს ყოველდღიურ ცხოვრებასთან?

სამინისტრო	მიზანი და პასუხისმგებლობები სერვისი, ფასილიტაცია, პროგრამები...	ინფორმაციის წყარო

3 აკრედიტაციის გამოცდილება

გახსენდებათ თუ არა შემთხვევა, როცა ვინმე თქვენს ინტერესებს წარმოადგენდა? ან თქვენ წარმოადგენდით სხვას? როცა ხარ გუნდის ლიდერი ან საუბრობ გუნდის სახელით, გუნდის სხვა წევრებს წარმოადგენ. როდესაც თქვენი ოჯახის წევრი ესწრება საზოგადოებრივ შეკრებას, ის შეიძლება წარმოადგენდეს თქვენს ინტერესებს. როდესაც თქვენი კლასელი ან თანაკურსელი ესწრება სკოლის ან საუნივერსიტეტო შეხვედრას, ის შეიძლება წარმოადგენდეს თქვენს კლასს ან ფაკულტეტს. ხელისუფლებაში წარმომადგენლობაც მსგავს პრინციპს ეფუძნება.

სტუდენტური თვითმმართველობა შეიძლება წარმოადგენდეს სტუდენტთა ინტერესებს, როცა იღებს გადაწყვეტილებებს, რომელიც ყველა სტუდენტს ეხება. სტუდენტური თვითმმართველობა ასევე შეიძლება იღებდეს პასუხისმგებლობას სხვადასხვა პროექტებსა და სამოქმედო გეგმებზე.

აქვს თუ არა თქვენს სკოლას/უნივერსიტეტს თვითმმართველობა? როგორ ხართ თქვენ წარმოდგენილი? რა შესაძლებლობები არსებობს იქ სტუდენტებისათვის ლიდერობის გამოსავლენად?

სტუდენტური თვითმმართველობა რომ გქონოდათ, რა იქნებოდა მისი პასუხისმგებლობები? გააკეთეთ ჩამონათვალი და შეაჯერეთ სხვებთან ერთად.

4 ჰეისონალური სამოქმედო გეგმის ჩამოყალიბება

როგორ უზრუნველვყოთ, რომ ჩვენი ხმა მივაწვდინოთ გადაწყვეტილებების მიმღებ ინსტიტუტებს?

ყოველდღიურად თქვენ იღებთ გადაწყვეტილებებს და მიმართავთ ქმედებებს, რომლებიც გავლენას სხვებზეც ახდენენ. მაშინაც კი, როცა პროცესებში მონაწილეობაზე უარს ამბობთ, თქვენ გამოხატავთ საკუთარ პოზიციას და გავლენას ახდენთ სხვებზე. იფიქრეთ, რა გზით გასურთ პროცესებში მონაწილეობის მიღება და რა გავლენა შეიძლება იქონიოს თქვენმა ქმედებამ თქვენს ოჯახზე, მეგობრებზე, სკოლაზე, უნივერსიტეტზე და თემზე.

შეავსეთ სამოქმედო გეგმა და დარწმუნდით, რომ თქვენი ხმა გაგონილი იქნება!

რა შედეგების განხორციელება მსურს	რისი ცოდნა მჭირდება	შესაძლო დაბრკოლებები და გადავლახვის გზები	როგორ შევავსო წარმატება/შედეგი

დასვი შეკითხვები:

- ▶▶ რა ხდის პროექტთან დაკავშირებულ საკითხს მნიშვნელოვანს და განსაკუთრებულს?
- ▶▶ ვისზე მოახდენს გავლენას ამ საკითხის გადაწყვეტა და რატომ?
- ▶▶ როგორია საკითხის გავლენა ლოკალური, ნაციონალური ან გლობალური მასშტაბით?
- ▶▶ ვინ არის ჩართული ამ საკითხის მოგვარებაში (ინდივიდები ან ჯგუფები, როგორიცაა ხელი-სუფლება, ბიზნესი, არასამთავრობო ორგანიზაციები და სხვა)?
- ▶▶ რა სტრატეგიებს მიმართებს სხვებმა ამ საკითხის გადასაჭრელად?

სამოქმედო გეგმა

პროექტის განხორციელებამდე, კიდევ ერთხელ გადახედეთ მიზნებს და გამოიყენეთ ცხრილი იმ ნაბიჯების გასაწერად, რომელთაც პროექტის იმპლიმენტაციისთვის მიმართავთ: რა აქტივობებს დაგეგმავთ მიზნის განსახორციელებლად და რა რესურსებზე მიგიწვდებათ ხელი?

აქტივობები	რესურსები	ზინ და როდის

5 კომუნიკაცია და იმპლიმენტაცია

თქვენი პროექტის წარმატებისთვის ეფექტიანი კომუნიკაცია ძალზედ მნიშვნელოვანია.

ეფექტიანი კომუნიკაცია გულისხმობს:

- ▶ კომუნიკაციას სხვებთან კითხვების დასმის გზით, რაც ინფორმაციის მიღებას ისახავს მიზნად;
- ▶ ექსპერტებისთვის დახმარების მიზნით მიმართვას;
- ▶ სხვების ინფორმირებას პროექტის შესახებ;
- ▶ პროექტის მხარდაჭერის მოპოვებას.

